Järvelilli Rein:

„Põimukuu säitsmendäl pääväl om seto rahval jal' suur pühä – Seto Kuningriigipäiv."

lk 2

Tormi Piret:

„Tahas üldä' suurõ teno Eestimaa pääliinalõ, õt om seto tandsopido võetu liina kivvele!"

lk 3

Malkovi Pille:

„Ütsädät kõrda nakas jal' augustikuuh, śookõrd 14.–15. augustil Setomaal liikumma hulga inemisi."

lk 9

Setomaa

Hind 1 euro

Juuli 2021, nr 7 (380) | Välläandmist tugõ Setomaa Kultuuriprogramm | Vahel Setomaa valla leht

Käsitüütalodõ vallalistõ ussi päävä' Setomaal olli' kuuma'

KAUKSI ÜLLE

Setomaa suvõ' omma' viimädse' säidse aastat olnu' nigu hainang, a õnnõ tuu vahega, õt kraevahe' olõ-i hainaputsu täüs. Ummõtõ om viil võimalik nädälivahetuisi ja inne tuud olõvat nädälit tüüga täüs panda' ja tuu kõgõ ka johtus. Vaivalt joud' hing ja iho harinõda' kostipäiviga, ku jo mitu aastat tagasi Seto Käsitüü Kogo virga vedosnigu tekkünü idee – käsitüütalodõ vallalistõ ussi päävä' – nakaś kalendrist ähvärdämä!

Tuu, õt 24 tallo tei' vallalõ ummi aidu, aitu, sahvridõ, küüne, galeriidõ ussõ', näüdäś, õt Setomaal om varanduisi, midä avasta', ja külli, kohe orienteeruda' vai gepsutada'!

Kuna olli üte vallalistõ ussiga asutusõ – Seto Ateljee Galerii ja Kunstizaali pernaane, sis õs jovva' ma küllä tõisilõ umasugustõlõ, a aśaosalistõ saadõt jutust, külälisi kõnõldust ja umast kogõmusõst saa väiku luukõsõ lugõjani tuvva'.

Riitsaarõ pereh: Riitsaarõ talo käsitüünäütüs oll' üles säätü aita. Alomadsõ kõrra pääl oll' väläh päämidsõlt Riitsaarõ Raili näpotüükogo. Nätä' sai nelä põlvkunna näpotüüd. Aida ülemädse kõrra pääl olli' väläh tiranigu' ja pühäseräti' ni Raili imä Kasaku Emmi koetu aśa'. Aidasainu ja puuriida pääl olli' Riitsaarõ Evari foto' ja maali'. Vallalõ oll' tett ka kodokohvk perre retsepte perrä tettü kododsõ söögiga ja üteh sai osta' talo istandusõ vabarnit. Külälisi oll' lähembält ja kavvõmbast, Põńa-Eestist, Hiiumaalt, Pärnust, Märjamaalt. Oll' kultuuri- ni näpotüühuvilisi ja mõnigi' kõnõl' ka hindä kokkoputmisõst käsitüüga. Tiranigunäütüsel kiteti õga meistri ummamuudu tüüd. Hüä oll' kuulda' säänest tagasisidet, mis oll' ku kumarus innitsilõ tegijilõ näide hoolõ ja tüüle pühendet ao iist. Näütüs pand' ka külälisi hindit mõtlõma uma suguvõsa ja perre näpotüütegijilõ.

Veerüsä' Velńnä naase' Lepä taloh: Huvilisi oll' üle Eesti ja olli' ka mõnõ' vällämaalt, üteh eestläisiga. Huvvi tunti kõigi välläpakut tehnikidõ vasta, eriti päävüü polmmisõ vasta.

Pernaane uut Lepä taloh külälisi. *Virro Kersti pilt*

Mehiläse Margit (Seto Rõiva Koda, Lindsi külä): Uma perre ja sõpruga sai kats päivä kuuh olla'. Külälisõ' ütli', õt silt „käsitüü" õs kõnõhta' näid, kiräh olõ-s üritüse nimme. Oll' ostmist, kaemist, küüsümist. Mõnõdõlõ külälisilõ jäi tunnõh, õt Setomaal om pallõ rahvarõividõ tegijit, a no õks pallõ' uma perre jaost tegeväki'. Külälisi olõsi' võinu' inämbä olla', keskustõst kavvõmbahe joudsõ näid vähä.

Otsa Sirje: Mu jaost oll' śoo edimäne sääne kogõmus. Külälisi käve vähä, ümbre 30, inämbüs näist Setomaalt. Ostõti seto kirjuga põrmandurõivit ja miihi kaadsarõivast. Pääle näpotüü tunti huvvi ka küläelo vasta. Höste läts kõrda tsirgalõ pesäkastõ meisterdäminõ ja kullõldi hüä meelega juttu tsirka kotsilõ. Eiski mõnõ' lastõaialatsõ' lätsi' siist hindätett pesäkastiga õnnõligult minemä. Süüki jäi pallõ üle, mõista-s täpsehe ette arvõsta'. Muido oll' väiga illos päiv.

Seto Ateljee-Galerii edimädse päävä külälisi siäh küll käsitüühuvilisi olõ-s hulga. Meil oll' üles säät pakutrükikoda Riitsaarõ Evari graveerit trükiklotsõga ja trükihuvilisi latsi ja ka nuuri ni iäkit oll' mõlõmbal päävä̇l. Kuum ilm kuivat' trükiklotsõ, hüä tuu näide tervüsele olõ-s. Riitsaarõ Evari seto hõpõehtidõ kogo ja vahtsõ kollektsiooni esitlüs läts ka höste. Seto hõpõehtidõ pühädüse ja uskumustõ osa taht inämbä seletämist ja tutvustamist. Ku päävä̇h pallõ kõrdu kuulõt sõlõ kotsilõ küüsümist, õt pallõ tä kaal, mille näid om üts, ku võisi' kats olla' ja mis sääntse hind ültse om, sis nigu tahasi' uma perre hõpõ lihtsalt näütämäldä' jättä'.

Śookõrdnõ teema oll' pühäseräti', käteräti', tiranigu'. Kuna noid om suguvõsast ja iäkidõlt sõbrakõisilt kogonõnu ütsjago, sis sai näid nii veimevaka päälmidsõs kihist ku sainu pääle. Hindä tüü – pakutrükih tett pühäselinige' umaheegeldet pitsiga panni vanaimä Elisabethist tett maali ümbre. Timä kudi pitsilisi kampsõ, kirivit kindit, suusasokkõ ja kõkkõ kõõlõ suurõlõ perrele.

Meil oll' üles säät ka ObiNizza kohviku väiku lett kurkõ, sõira, tortõ ja piirakidõga, a kuum ilm ja tuu, õt süüki pakti käsitüüpäävä̇l inämbä ku käsitüüd hinnäst, and' tunda'.

Edimädsel päävä̇l tull' hulga rahvast, kiä õs tunnõ' tegeligult minkõgi vasta huvvi, lihtsalt sai kaia', kuis kohkil eletäs. Kostipäivi ja nüüd käsitüüpäivi rüntsi' ka bussiekskursiooni'. Annami avvu Germalo reisidõ grupijuhilõ. Ervin Org telse rühmäle nii pakutrüki ku mässulidsõ kava, aga kats ülejäänü ekskursiooni kasutiva' lihtsalt juhust, õt ilma saa sisse, kavast osa, ja võti' ao ar', nii õt tõsitsidõ huvilisi jaost aigu jää-s. Säänest juttu kuuldsõ ka tõisi tegijidõ käest.

Mi kümnit aastit tagasi Evari välläüteld lipukiri – korilus, käsitüü ja kassin elolaat – om muutumah nii Setomaa ku terve ilma elolaadist, ku õnnõ vett ja mõtsa alalõ jäänü', õt majanduskasv hainamaid ja põldõ õs kihvtitänü'.

Käsitüü nigu kirändüski õi toida' tegijät inämbüste, vällä arvada' mõnõ' tüüka' ja targa' inemisõ', a käsitüü piat jäämä tuu jaost, õt inemisõ aju olõs võrgas, näppõ liigutaminõ, süveneminõ, ilo luuminõ – tuu avitas ellä' ja inimkunnal ello jäiä'!

Minevä aasta Kihnuh jäi ka tiiveerih silmä vähämbit kuuritaolitsi huunõkõisi, koh tütär tütretütrega möivä' näpotöid ja koogikõisi ni memmekene kudi ja kõnõl' mustidsõst elost. Setomaal olnu' ka inämbä vaia mitmidõ põlvi kuuhtüüd, õt suguvõsa perändit edesi kanda', opada', väärtüstä'.

Tennämi käsitüükoko kõrraldamisõ iist, käsitüümeistrit vaivanägemisõ iist, huvilisi tulõmast ja kitmäst, ostmast ni edesi kitmäst!

Setomaal olli' vallalõ käsitüütalla värä'

10.–11. juulil olli' Setomaal edimäist kõrda vallalõ käsitüütalla värä'. Vallalõ oll 24 tallo, kunstitüükota ja müügikotust, koh näüdäti ja sai eis' pruumi' oppi' mõnt näpotüüd ja hindäle midägi' kodogi' üteh osta'. Pia õgal puul oll vällä pant väigokõnõ näütüs vanavanõbidõ koet ja välläummõld seto tiranigõst. Verska Käsitüüseldsi Kirävüüh olli' kaemisõst väläh Kõivo Anne tämbädsel aol koet ja välläummõld tiraniga'.

Müüdä talla käve hulga tekstiilikäsitüü huvilisi, kiä' kai' erinevvi tehnikit ja välläpanõkit. Oll ka' mitmõlt puult kultuurihuvilist rahvast, kiä' kai' ja uurõ', kuvvamuudu omma' talo' ehitet, ja tahtsõ' tiidä' talodõ aoluku. Pia õgah taloh oll söögija jooginulgakõnõgi', koh sai maitsa' seto süüke ja mõnõh eiski' oppi' söögitegemist.

Edimäist kõrda kõrraldõt käsitüüpäivi suurõp ja täpsep kokkovõtõh tetäs lähebil päivil, sis om tiidä', õt kas järgmätsel aastagal viil kõrralda' vai jääs śoo viimädsest. A mi looda, õt õks oll nii hulga huvilisi, õt võisi' järgmätselgi' aastagal olla' mõnõl päävä̇l käsitüütalodõ värä' vallalõ.

Seto Käsitüü Kogo puult suur teno kõigilõ, kiä' śool aastagal olli' kambah ja seto käsitüüd tutvusti'.

KALA INGRIT

Kala Ingrit: Üllätävält kavvõndõst tulti Setomaalõ: Talin, Saku, Saue, Rapla, Järvamaa, Ülenurme jne. Katõ päävä joosul ostõti üteh hulga näpotüüd: põrmandurõivit, võid, käsitüüraamatit jm. Tunti huvvi vana kõrdategemisõl olõva käsitüümaja vasta. Kaeti, kuis vana' määnü' palgi' omma' vahtsidõ vasta vaeldõt ja sammõl vaihõlõ pant, ja küüsüti, õt mäntsit kooltuisi naatas siih tegemä.

Orava Kairi: Seto Sulbi seebi- ja kaadsapuut om Merekülä ja Miikse vaihõl. Nii kuis ma arvssi, nii ka' oll, õt hummogu alost siih (tunn varahappa) paar seltskunda, a päävä joosul ńauti veiď. Põńa puult tulõja' siiä' jovvaki-is. Siiäjoudnuil oll huvi erinev. Joudsõ' käsitüüoppaja', uma huvi peräst käsitüütegijä' ja niisamata kaeja'. Päivä tulli' inemisõ' ütsi massinaga', kiä' sõidi' kohalõ tiiviitu perrä. Sagõhõhe nä tiiä-äs sukungi', koh nä omma'. Tiiviida' olli' höste pant.

Küüsüti talvitsidõ tüütarri tegemisi kottalõ. Ma näütsi kõigilõ ummi kaadsu ja vahtsit rõivit, midä olli ummõlnu'. Mullõ miildü, õt lähebidõ külli inemisõ' tulli' kaema ja teno toolõ ma sai näide käest küüsüdä', õt kas ma või minnä' näide poolõ seto kraami kaema.

Ma väiga' usu-us, õt kiäki' om huvtõt tüütarrist, ja nii ollegi', õt müüdäminneh käsitüüopjit nuist kiäki' olõ-õs. Laadatüütarõdõ aig om mu' arvatõh otsah. Inemisõ' tahtva' elämüst, kohalolõkit, pikebät keskendümist üteh hüä rahunõmisõga'. Nädälilõppu üteh käsitüüga, tuud ma taha pakku'.

Sarvõ Õiõ: Nädälilõpp Luikjärve taloh, koh toimõt Obinitsa muusium ja leelonaase'-näpotüütegijä'. Luikjärve talo moro pääl om hüä kodonõ olõminõ. Mitu inemist arvssi', õt vanapernaane Kullõ om mi man ja tällegi' kõlbas kõik tuu, midä mi sääl tei ja kuis olli. Rahvast käve, olõ-õs väiga' hulga, a parralt. Kõigiga' joudsõt kõnõlda' ja arota' ja seletä'. Tarõh köögi saina pääl juusk Piho Mare film, koh näüdätigi' śood tallo, koh vanaperemiis ja pernaane elli' umma õgapäävä̇st ello, ja Mare selet mano, õt koh midägi ja mille ja kuis. Tuud filmi kaeti hoolõga'. Seto kinnine moro and varju, ku liigut ütest moro veerest tõistõ, õt kuum päiv väiga' ar' palotasi-i. Tarõh pakti kohvi-tsäiu-piirakut nii ku vanastõ. Külälisõ' olli' pikält, kai', näpotüüd väiga' kiäki' eis' taha-as tetä', õnnõ küüsse, õt kuis tetäs ja kohes miaki' rõividõ mano pandas.

Väiga' hüä, õt säänestmuudu päävä' olli', sis sai' kavvõlitsõ' ja lähebä' inõmisõ' tulla' Luikjärve tallo kaema ja reisi' müüdä Setomaad ku oodõt külälisõ'. Kindlahe om säntsit päivi vaia, vaest eiski' mitu kõrda aastagah, õt sõidõldas risti-rästi läbi Setomaa, tuu pand ka' meid, kiä' mi siih elä, inäp mõtlõmma, õt kuvvamuudu mi elä ja kuis mi saasi' ummi elämisi, töid ja tegemisi näüdädä' tõisilõ ja pakku' tuud, midä meilt oodõtas. Huvtav om vahtsit külälisi uuta' ja näidega' kõnõlda'. Mi elä nii kavvõh suurist liinost, õt las sis liinarahvas tulõ mi mano külä sisse.

Hüä seto rahvas!

Põimukuu säitsmendäl pääväl om seto rahval jal' suur pühä – Seto Kuningriigipäiv. Śoovoori sis üteh mustitsõh ni väega' küläh Lobotkah.

Kuningriigipäiv om tuu päiv, koh mi saa kõõlõ ilmalõ näüdädä' umma kultuuri. Śool pääväl saava' kokko mi hõimu' ni perre'. Panõmi sälgä uma' ilosa' seto rõiva' ni rinda hõpõraha', õt olla' uhkõ' tuu üle, õt meid om pallõ ni mi rahvas om alalõ. Kuningriigih näütämi, õt meil om aolugu, suurõ' ni vägevä' juurõ'.

Niisama annami kintüst hindele ni tõisilõ, õt mi taha üte põlitsõ rahvana kestä' viil pikält tulõvikku.

Muidogi om kuningriigipääväl mi rahval ka suur õigus ni vabadus valli' hindele vahtsõnõ ülembsootska. Eesti Vabariigi presidenti saa-i rahvas valli', a' ülembsootskat saa.

Mu käest om jo pia õga päiv küüsütü, õt kiä' saa vahtsõst ülembsootskast, a ma' joht tiiä-i tuud üteldä', toda piat ütlemä seto rahvas, kiä' tulõ kuningriigipääväle. Rahvas piat kuningriigih üles säädmä uma kandidaadi ni timä nime taadõ pallõ toetusallkirju korjama ja ku kandidaat om kroonikogo puult hüäst kitet ni nõuh paku pääle saistamma, tulõ minnä' sis uma kandidaadi nöörä taadõ ni anda' uma toetushelü. Sääne om Peko tahtminõ ni nii om ülembsootskat valit kuningriigi alostusõst pääle.

Anna nüüd edesi ka üte tõõsõ kuningas Peko käsü. Peko käsk õgal setol saata' kiri vai tetä' telehvonikõnõh umalõ hüäle sugulasõlõ vai hõimlasõlõ ni kutsu' timmä kuningriigipääväle. Ni ankõ' ka tiidä', õt seto rõivih inemistõlõ omma' kuningriigi värehti' vallalõ ilma viisamassulda, selle õt seto rahvarõivas om kuningriigi alamba isikutunnistus ni kuningriik piat kõik uma' alamba' ilma takistusõlda vasta võtma.

Śoo Peko käsk ja käsü seletüs om jo kiräh ka mi hümni katõh viimätseh salmih: „Ku mi jal' sis kokko tulli ummi vanno laulõga, ar' sis veli vele tundsõ, sugu nakaś selgümä. Õt mi latsõ' sammu pitä' jovvasi' õks tõisiga, õt saas valgõt päivä nätä' tulõvikuh Setomaa."

Edenemist ni saldmist meele!

JÄRVELILLI REIN,
ülembsootska

Märgotuisi soomõ-ugri üleilmakongressist

16.–18. juunini oll Tarto liinah VIII soomõ-ugri rahvidõ üleilmakongress, kost võtsõ osa ka setodõ delegatsioon.

LAANEOTSA ANNELA,
sootska ja setokõisi esindäjä soomõ-ugri rahvidõ konsultatiivkomiteeh

Seto esindüs soomõ-ugri üleilmakongressil.
Laaneotsa Annela kogo pilt

Śookõrdsõ üleilmakongressi päämäne tähelepanu lää-äs sisu, a üleilma poliitilitsõ olokõrra pääle. Vinnemaa kõrrald õkva inne VIII soomõ-ugri üleilmakongressi uma kongressi Vinnemaal elävidõlõ soomõ-ugri rahvilõ ja Tartohe sõit oll mi soomõ-ugri rahvidõ esindäjil Vinnemaalt rassõ, pia ilmvõimalda'. Ja tuu olõ-õs koroona peräst.

Väega sümboolnõ oll tekkünü' olokõrra kirjeldämisõl ka' edimäne pilt, mia Tartoh soomõ-ugri kongressil Eesti Rahva Muuseumih saadikidõ kirjapandmisõ lava man nätä' oll – ilmadusuur kahr (topis), kinkõ iih lavvakõisi pääl olli' väigokõsõ' soomõ-ugri rahvidõ lipu'.

Siski' saat Vinnemaa Tartohe uma kultuuriministri ette lindstet sõnavõtu, samal aol ku tõisi maie presidendi', koh soomõ-ugri rahva' eläse', olli' esindet presidendiga': Eesti president ja tõõsõ' presidendi', Ungari ja Soomõ, saadi' videotervtüse.

Video ja õkvaülekandidõ pääle viiminõ oll śoo koroonaao üleilmakongressi edesiarõndus, säänestmuudu kuis mi olõ poolõtõist aastaga joosul jo harinu' suumih tegemä. Śoo oll hüä kogõmus ja avit rahhagi' kokko hoita'. Säänestmuudu võisi' jäiäki' ka' pääle koroona-ao läbisaamist. Kotusõ pääl om muidogi' parep umavaihõl kõnõlda' ja tähtsit jutta arota'.

Śoo kongressi teema oll "Kultuurimaastigu' – kiil ja miil". Ettekandõ' olli' teemadõl, õt kuvvamuudu hoita' ja edesi anda' umma kiilt, hoita' umma kultuuri śooh globaliseeruvah maailmah ja kuis katskeelsus mõotas. Kõnõldi viil kliimamuutusõ mõotuisist soomõ-ugri rahvidõlõ ja kultuuriinnovatsiooni küüsümüisist. Tähtsäs teemas oll muidogi' meediakanalidõ kasutaminõ ja kuis kääntä' tehnoloogia keeleopmisõ kasus.

Seto rahvalõ oll ka' ülesastmisõ võimalus ant. Avapääväl ütel tervtüssõna' Setomaa ülembsootska Järvelilli Rein, mul oll ettekannõh kongressi tõõsõl pääväl seto keele edesiandmisõst välähpuul Setomaad.

Soomõ-ugri kongressi' omma' tähtsä' – nuu' avtasõ' saista' soomõ-ugri rahvidõ ütitsidõ vajaduisi ja huvvõ iist ja tetä' śood ütitsõlt. Ka' om väiga' tähtsä, õt rahva' saava' umavaihõl arota' kas üleilmakongressel õga nelä aastaga takast vai läbi soomõ-ugri üleilmakongressi konsultatiivkomitee kongresse vaihõlitsõl aol. Ka' om tähtsä hoita' soomõ-ugri rahvidõ ello ja mõttit rahvusvahelitsõh pildih. Setokõisi jaos om tähtsä, õt vahtsõnõ konsultatiivkomitee vedosnik om Dmitri Harakka-Zaitsev, kiä om ka' setokõisi avvukonsul isuri rahva man.

Üleilmakongressil hääletedi ütitselt kokkovõtva dokumendi puult, midä saa õgaüts lukõ' www.fennougria.ee leheküle päält (parhilla' vinne ja inglisõ keeleh, a tõlgitas ka' eesti kiilde), ja kiräh omma' kõik arotõt teemadõ kokkovõttõ'.

Aoluulinõ sündmüs oll ka' tuu, õt soomõ-ugri üleilmakongressi aol oll Tarto liinah kuuh kats ilmadusuurt kultuuripääliina. Soomõ-ugri kultuuripääliin Abja-Paluoja Mulgimaalt and Tsirgu üteh soomõ-ugri kultuuripääliinaga' üleilmakongressi aos Tarto liinalõ hoita' – nii oll Tarto liin sis soomõ-ugri kultuuripääliin üleilmakongressi aol, ku kand parhilla' ka' üteh 19 Lõunõ-Eesti umavaltsusõga' 2024. aastaga kultuuripääliina tiitlit.

Muudatus toimusi ka' setodõ esindäjidõ siäh soomõ-ugri konsultatiivkomiteeh. Ku mineväkõrra, aastagal 2016 Soomõh Lahtih olnu' kongressil valiti setodõ esindäjist konsultatiivkomiteehe Raudoja Ahto ja Laaneotsa Annela, kiä' esindi' setokõisi katõ kongressi vaihõpäälsel aol, sis no' omma' setokõisi esindäjist Järvelilli Rein ja Laaneotsa Annela. Teno Raudoja Ahtole, uma rahva esindäminõ võtt õks ka' umajago aigu, teno Seto Kongressi Vanõbidõ Kogolõ vahtsõ esindäjä Järvelilli Reinu nimetämisõ iist.

Soomõ-ugri üleilmakongress kutstas kokko õga nelä aastaga takast. Järgmäne om rotatsiooni perrä Vinnemaa käeh, a koh tuu kotus täpselt om, tuud naatas viil arotamma ja kokko lepmä.

Piiriveere opilasmalõva tüüsuvi

MITI ENDLA
Piiriveere opilasmallõv, MTÜ Piiriveere Liidri

Piiriveere opilasmallõv. *Eräkogo pilt*

Jo tõist suvvõ om Piiriveere opilasmallõv. 28. juunist koon' 9. juulini' tei' kol' malõvarühmä tüüd kolmõh Piiriveere piirkunnah – Verskah, Meremäel ja Räpinäh. Nuuri tüüülesandõs olli' kitskminõ, korstaminõ, värmminõ, aknidõ mõskminõ, koliminõ, tuutmisõ abitüü'. Malõvanoorõ' käve' ka' Ilmatööldäkassa kooltuisil, koh tutvustõdi opmisõ- ja karjäärivõimaluisi.

Pääle tüükogõmusõ pakk malõvasuvi noorilõ võimalust vabaao veetmisõs. Ḱauti pagõhõmisõtarõh ja pästmisdepooh, matkaraal ja kinoh, kontserdil ja suvõetendüsel, ojomah, sannah ja proomiti vihta tetä'. Tuu oll õnnõ üts jago nuuri huvtavist tegemisist. Kõgõst tuust saat pilte kaia' Piiriveere opilasmalõva moḷoraamadu lehe päält.

Katõ tüünädäli vaihõl oll Piiriveere opilasmalõva rühmi kokkotulõk Piusa Ürgoro Puhkõkeskusõh. Sinnä' jakku võistluisi, muusikat, täpsüs- ja luuvmängõ. Illos kotus ja sisukalt veedet aig avit järgmätses tüünädälis akusit laati.

MTÜ Piiriveere Liidri tennäs tüüandjit, kiä' olli' valmi' piirkunna noorilõ tüüd pakma: AS Värska Vesi, Setomaa Vallavaltsus, Kirsi Talo Kodomajutus, Konspek OÜ, Piusa Külästüskeskus ja Räpinä Aianduskuul. Suur teno kõigilõ kuuhtüüpartneridõlõ ja ütehmõtlõjilõ.

Aiťumma projektipartneridõlõ panusõ ja ütehmõtlõmisõ iist: Setomaa Nuursuutüü Keskus, Orava Nuurikeskus, Räpinä Nuurikeskus ja SA Veriora Noortõkas.

Suur teno mi rühmäjuhtõlõ: Arundi Triinu, Kotovi Triinu, Kahuski Päivi, Poomi Joonas, Volkovi Eneken, Kallari Kasper, Zovo Kristel. Teno mi tublidõlõ rühmäjuhtõlõ kasvi' malõvarühmä' katõ nädäli joosul kokko miiskundõs, malõvaperris.

Opilasmalõvat kõrraldõdi LEADER projektist „Piiriveere opilasmallõv 2021" ja tuud toet PRIA Eesti maaelo arõngukava 2014–2020 programmi ja Õuruupa Maaelo Arõngu Põllumajandusfondi vahendidõst. Viil toet malõva toimumist HARNO programmist „Malõvasuvi 2021".

Setomaa valla tüüsuvi

Setomaa valla opilasmalõv sai huu sisse 14. juunil ja lõppi 26. juunil Seto Folgiga.

Katõ nädäli joosul sai' noorõ' tüüd tetä' põllu pääl, maŕapuhmõ vaihhõl, värmih ja olla' abist Seto Folgi ala kõrrastamisõl ja ettevalmistusõl.

Kokku oll´ malõvah 19 nuurt Meremäelt, Verskast ja Miktämäelt. Kõik olli' virga' ja käpe'!

KAHUSKI PÄIVI

Kotovi Triinu pilt

Kumarus seto küläle. *Virro Kersti pilt*

Seto' tulli' kirmaskihe rattiga. *Virro Kersti pilt*

Praasnik taudi aol

Õkva pääle vahtsõ kalendre jaanipäivä sai ar' peetüs II Seto tandsopido „Kagoh kul'atasõ'" Verska Talomuuseumi ka'akoplih Seto Folgi tõõsõl pääväl.

TORMI PIRET

„Ku Eestih om tandsopita peet jo 20 vuuri, sis Setomaal om parhilla tõõnõ tandsopido," märke Setomaa ülembsootska Järvelilli Rein umah kõnõh.

Hakahtusõst kõnõli püüne päält ka Eesti Vabariigi kultuuriministre Oti Anneli, kinkä jutt olõ-õs sukungi kiräkeeleh. Setomaa vallavanõp võtt kõnõlamisõ jao kokko ja kõkk kol' lätsi' istma ja pito kaema.

Kargamast kul'atama

I Seto tandsopido „Kagoss kargasõ'" sai tettüs 2018. aastaga Seto Folgi aol. Oll' Setomaa jaos tävveste vahtsõnõ asi ja inemisõ' mõista-as edimidä uuta' õi luuta'. Pall'odõlõ oll' tandsopido suur pelgäminõ, selle õt säänest olõ-õs varahappa Setomaal olnu ja kõkkõ vahtsõt om parõp pelädä'. Oll', kuis oll', a 300 inemist tull' kokko, õt tandsi' Setomaal eis' aol tandsit perimüstandsa. Edimädse kotussõ pääle nõst' I Seto tandsopido setokõisi vanõba tandso kargusõ. Pido sõnumist oll' uma Setomaa kallist pidäminõ: „Tandskõ', kuis ma armasta śood Setomaad."

II Seto tandsopido „Kagoh kul'atasõ'" haard' ütte ka setokõisi lähkoba' naabri', õt panda' kõrvotsidõ ütstõõsõ tandsu', rõiva', kul'atamisõ muud ja tśuutkõnõ ka kiil. Sai nätä' ja kuulda', mia om üte- ja mia eissagamanõ. Ku pall'o omma' lähko' naabri' ütstõõsõ kombit mõotanu' ja tuu perrä umma kultuuri rikkabast tennü'. Edimädse kotussõ pääle nõst' II Seto tandsopido kirmaski/simmani/kul'anje ni külä, koh omma' mi kultuuri kõõ sügäväbä' juurõ': „Oo Setomaa, oo sünnümaa, kooni' su külä viil eläs, elät sina ka'."

Tandsopidol. *Sundelli Harri pilt*

Tulõ/ tulõ-õi

II Seto tandsopido oll' plaanit tetä' 2020. aastaga Seto Folgi aol. Pidämäldä jäie nii folk ku tandsopido ja taud haard' võimu hindä kätte. Tougati folk üteh tandsopidoga järgmäste aastagahe. A taud pakõ-õs kohegi, tull' vahtsõst ja viil vägeväbält. Õga paari nädäli perrä tull' vahtsõnõ tiidminõ, saa tandsopido timahava tetä' vai saa-ai, ja ku saa, sis kuvvamuudu. Kooni perämäne paikapandminõ tull' veidebä ku nätäl inne pito. Tulõmalda jäivä' külh hüä' naabri' Petserest, Vana-Irboskast ja Pihkvast, niisamahtõ Aluksnest, a tuu iist olli' olõmah kull'akallikõsõ' Vahtsõliinast ja Räpinäst.

Õgas sääne hädä õnnõ seto tandsopidoga olõ-õs. Ka õgasagamadsõ' tõõsõ' praasnigu' eis' kotussidõ pääl hüpsi' sammamuudu ütele ja tõõsõlõ poolõ. Talina vanaliina päävä' tougati jo mitmõ kuu iist kavvõbahe – juunikuust augustihe.

Tornidõ välägu pernaane pallõl' tetä' seto pido. Ja tast taa mõtõh sündü – ku Setomaal juunikuuh II Seto tandsopito tetä' saa-ai, sis tulõ korjuda' Talina liina ja tetä' pido tah.

Täämbädsest pääväst om II Seto tandsopido Setomaal peet. Mineva-aastagadsõ kirjapanõku perrä 500 tandsja asõmõl oll' 300 tandsjat. I Seto tandsopido peeti õnnõ üts vuur ja Setomaal. Paistus, õt II Seto tandsopito saa pitä' kats vuuri, nii Setomaal ku Talinah.

Ku śoodmuudu edesi lätt, sis III Seto tandsopido, ku sääne õks tulõ, saa pitä kol' vuuri ja eis kotussidõ pääl. Ja määndselgi aastagal saa Setomaa ülembsootska ar' märki', õt Eestih om tandsopita peet ... vuuri, a meil Setomaal inäbä, ... vuuri. Tuud kõkkõ teno taudi aol sündünü mõttõlõ.

Naar ja ikk

II Seto tandsopido mõtõh ja morolõ säädminõ om Tormi Piretilt, muusiga vedosnik om Leima Evelin. Vahtsõliina rahva tõi hobõsõga praasnigu pääle Leelassi Inga. Naabre' Räpinäst sõidi' Verskahe vereva väikobussi ni hellesinitse Moskvitšiga ja tandsõ' Aia Hele juhtmisõl. Ilosa' salmikõsõ' sääd' ria pääle Tungla Leelo ja ette lugi nimä' Kompusõ Meelis.

Setokõsõ' tulli' uma kirmaski pääle jalaga vai rattiga. Kõõ vähäbä' latsõ', kiä' kuuh tandsõ', olli' 4-aastaganõ poiskõnõ ja tüdrokõnõ Talinast. Kõõ iäkaba' tandsja' olli' päält 80-aastagadsõ' ja näid oll' mitmit.

Pääle perämäst tandsu tull' Pireti mano suur seto miis, haard' timä üskä ja ikk' tükü aigu. Tõõnõ seto miis kiroť śoodmuudu: „Suurim teno, aiťuma uhkõiba tandsopraasnigu iist! Vesi lahk silmist ku pühäst lättest."

Koštmah om II Seto tandsopido

Tahas üldä' suurõ teno
Eestimaa pääliinalõ,
õt om seto tandsopido
võetu liina kivvele!

Kattõ üttemuudu kirmaskit olõ-õi olõmah. Tähendäs II Seto tandsopido Verskah ja Talinah saa-ai kuigi olla' tävveste ütelidsõ'.

Tulkõ' tandsma, tulkõ' pilli mängmä, tulkõ` niisamahtõ kaema-kullõma-kul'atama! Pühapääväl, 15. augustikuu pääväl kell 15 Tornidõ välägu pääle. Puhmapillimehe' ja leelotaja' omma' oodõdu' jo puul tunni inne praasnigu hakahtust pidolõ vunki sisse andma.

Saagu' mõttih kütsest
vahtsõ' suurõ' teo',
jäägu' setodõlõ
näide tandsupeo'!

(Tungla Leelo luulõria' pand seto kiilde Tormi Piret)

Kasatsk läts tõist aastakka tõist vuuri tandsmisõlõ. *Virro Kersti pilt*

Kodomõtsa' omma' õgal suvõl setodõlõ ummi andõ jaganu'

Ütte õigõt muudu suvvõ om ilmvõimalda ette kujota' ilma maŕa- ja seenemõtsu pite käümäldä. Setomaa maŕa- ja seenemõtsa' omma' aost aigu ummi andõ lahkõ meelega śoo kandi rahvaga jaganu'. Mõtsaandidõ korjaminõ om põlvõst põlvõ annu leeväkõrvast vai veidkene kulurahha ja rassõmbal aol eiski kõttu täütnü.

Kurõmaŕa'. *Kauksi Ülle pilt*

Raudrohi kodomoro pääl – kassipoigõl mängi' ja tsäist koŕada'. *Riitsaarõ Evari pilt*

REIMANNI NELE

Parhilla', süäsuvõ aol om vaest paras aig perrä märki', midä kotusõpäälne ineminõ om mi kandi mõtsast koŕanu ja kuvvamuudu tuud kõkkõ hindä ni uma perre hüäst tarvitanu.

Kirjapandmisõ' ja inemisi mälehtüse' joba tsaariao lõpust koon' minevä aastagasaa keskpaigani andva' tuu kottalõ peris hüä ülekaehusõ. Jo Jakob Hurda Setomaa ülestähendüisih tetäs juttu tuust, määndsit hainu vai siini seto' tundva'.

Paistus, õt kõgõ tõsitsõmbalt om mõtsaandidõ kasutamist uurnu' Misśo kandist peri botaanigatiidläne Paali Taimi, kiä kirotas pikembält tuust kogoteosõh „Setomaa I. Loodus" ja 2014. aastaga võro-seto tähtraamatuh.

Määndsit mõtsamarju om tähtsäst peetü'?

Mõtsamarju, siini ja sarapuupähkmidõ korjamisõ ni müügi kottalõ om 1938.–1939. aastagist olõmah Peeter Kadaja käsikirälinõ uurmistüü. Setomaa lähkost Võromaalt Orava mõtskunna Kõvõra vahtkunnast koŕatu mõtsamarju ja siini tarvitamisõ kottalõ om sääl märgit, õt 50% müvväs ülesostjilõ ja tutvilõ pernaisilõ, 30% müvväs Petsere turu pääl ja 20% jätetäs hindä tarbõst. Maŕakilo hind maŕaliigi perrä oll´ tuul aastagal Petsere liinah 8–14 senti, a muial masś maŕakilo 40–60 senti.

Mõtsa' koŕati maŕost pia puhtast ja korjaja' olli' inämbüste latsõ' ja naase' ni muido vaesõmb rahvas. Tütrigu' saie' suvidsõ maŕakorjamisõ iist hindäle vahtsõ kleidirõiva osta'. Vaesõmb rahvas koŕas rikkambilõ marju ka söögikraami, villu, umakoetu' rõiva vai raha iist.

Om tiidä', õt minevä aastagasaa edimädsel poolõl oll´ Setomaal ütest tähtsäst mõtsamaŕast palohkas. Palohkist tetti palohkasahvti ja noid hoiõti vii seeh. Talvõl keedeti palohkit ütehkuuh põrknidõ vai kürvitsäga. Hüäst peeti kimmähe kurõmarju, midä oll´ kerge üle talvõ hoita'. Noid hoiõti ka pütüh vii all vai lihtsalt korviga jaahemba õhu käeh sahvrih vai aidah. Setomaal oll´ pallõ tsilloõkõisi ja väega kurõmarju täüs soid, koh käüti eiski keväjä kurõmarju korjamah.

Mustkit kuivatõdi ja noid peeti hüäst „kõturohost", ku kinkõlgi kõtust vallalõ oll´ löönü'. Kodomajandusõkooli haridusõga pernaase' teie' mustkakisselit ja keedi' mustkamoosi. Moosi tetti ka ilma tsukrulda keedet mustkist ja palohkist. Mustka' ja palohka' omma' täüs looduslikku konservanti ja nii õi lää' nuu' ilma tsukrulda kergehe käärmä.

Hüä müügimari oll´ kimmähe mõtsamaaskas. Mineväl aastagasaal oll´ mõtsamaaskidõ korjaminõ näütüsest latsilõ õgapääväne tüü ja tiidä' om, õt mõnõl puul saie mõtsamaaska kilo iist kogoni 80 senti. Kimmähe koŕati ka mõtsavabarnit, aiavabarnit tuul aol suurt õs tunda'. Mõtsamaaskidõ häiermit ja maaskidõ ni vabarnidõ varsi kuivatõdi sagõhhõhe talvõaost tsäi jaost.

Kikkasiini hüäst söögiseenest õs peetä'

Ku Jakob Hurt 1903. aastagal jalki' Setomaad pite käve, tekḱ tä ülestähendüisi tuu kottalõ, määndsit siini seto' tundva' ja tarvitasõ'. Seto' omma' nimetänü' tälle säändsit siini nigu kõrgahhusõ', vaheligu', pedäjäseene', kõivoseene' ni kikkaseene', haavatati', suutati' ni lambatati'. Hüäst söögi- ja müügiseenest peeti kimmähe porovikkõ. Kiviporovikkõ kuivatõdi talvõao seeneruvva jaost ja turu pääl müümisõst. Noorõ' porovigu' aeti varda otsa ja kuivatõdi, selle õt noil oll´ hüä hind, 25–50 kopkat nagla päält.

Kärpsesiini muidoki õs süvvä', a pruugiti lajalt kärpsidõ hukkamisõst. Kärpseseene' küdseti ar', võiõti koorõga kokko, panti näile tsukrut pääle ja nõstõti säändsehe paika, kohe kass mano õs saa'. No kikkasiint ka õks koŕati ja soolati üteh tõisi siiniga, a vanal aol tuud kukki tähtsäst söögi- ja müügiseenest õs peetä' .

Seto naase' kõnõli' viil Hurdalõ, õt siini süvväs Setomaal kimmähe paastuaol. Kuivatõt seene' pandas talvõst paika ja ka hapanu' seene' püüsüse' külmäh tarõh vai tarõall kavva aigu söögikõlbligu'. Hapatõt siini keedetä-i, tsaetas ar' ja pandas maaslat pääle ni süvväs paastusöögist kuivalt leeväga.

Ravihaina' omma' täämbädseni tarvitusõl

Õgah perreh olli' tiidä' ja sagõhhõhe tarvitusõl ravihaina' kummõl, pähnähäitsme', küümne', palohka- ja leesikalehe', pedäjäkasvu', paisõlehe' ja tiilehe lehe'. Tsäid tetti pia kõgõst – tarvitõdi sagõhhõhe vabarnavarsi, kummõlit, pähnähäitsmit ja küümnit, kuivatõt mustkit, mõtsamaaskit ja vabarnit.

Jakob Hurda üleskirotuisi perrä kaupli' seto' ka leeskidõ varsi ja juuriga, midä ostõti värmmisõ jaost. Islandi sammõl vai vana nimega palotakjass, midä koŕati pedäjämõtsost ja kadajapuhmõ alt, oll´ tarvitusõl mitmõ haigusõ vasta. Ku latsõl talvõl kurguhalu, pidi tä palotakja liimi juuma huulmalda tuust, õt sääne liim oll´ väega mõro. Palotakja liimi juudi viil tiiskusõ vasta ja keedeti lehmilõ, ku nuu' köhimä naksi'.

A täämbädse ao ineminõ õs tohtnu' ar' unõhta', õt väega tähtsä ruuh om Setomaal olnu pedäjä- ja kuusõvaik. Taimõtiidläne Paali Taimi om 2014. aastaga võro-seto tähtraamaduh kirotanu' niimuudu: „Vaiku kasutõdi haavarohona ja paisidõ tohtõrdamisõs, mis olli' minevä aastagasaa edimädsel poolõl ja päält sõa väega lajalt tiidä' tervüsehädäs. Vaik puhastõdi prahist ja keedeti üteh makõ tsiarasva vai võiu, mehilädsevaha ja tarovaiguga pehmes salvis. Säänest salvi võinu' tarvita' mädänemä lännü' haavu tohtõrdamisõs kõiksugu kallidõ salvõ asõmõl täämbädselgi aol. Üts tähtsä rohi, midä mõtsast vai õigõmbahe suu päält saadi, oll´ viil „hussi päält viin". Huss aeti pudelahe ja tuu pääle valõti hańdsat. Säändse rohoga määriti valutavit liikmit ja eläjilõ anti tuud eiski juvva'. Viil om Setomaalt tiidä' kõomahla kogominõ ja vaadi sisse hapnõma pandminõ – nii saie hainaaos hüvvä ja karastavat hapund juuki."

Mõtsmehitsidõ pidäminõ

Setomaal om eiski mustidsõst aost tiidä' mõtsmehitsidõ pidäminõ. Viil lännü aastagasaa alostusõh löüdü mõtsah puuoosõ seeh mehiläisi perrit, kinkõl siski uma kimmäs peremiis olõmah. Õgal mehitsidõ pidäjäl olli' uma' taropedäjä'. Maad pedäjidõ ümbre kutsuti mehitsidõ kaŕamaas. Ildamba tuudi kodoaida pakktaro' vai väiko' 12–16 raamiga taro'. Viil 1960. aastagil võidsõ Setomaal sagõhhõhe säändsit mehidsetarosit taloaiduh nätä'.

Õgaüts saa perrä mõtõlda', ku sagõhhõhe ja minkperäst tä eis' mõtsahkäügi ette võtt ja midä säält üteh taht tuvva'. Mi siäh om noid, kiä' tundva' „unõ päält" ummi seenekotussit ja nakasõ' joba talvõaol umakoŕatu' hainatsäid juvvõh uutma tuud aigu, ku saava' uma käega marja võtta'. Laembalt ringi käünü' inemisõ' omma' tähele pandnu', õt ravihainu müüminõ apteegih olõ-i muialpuul sukugi hindäst mõista' muud, a meil om ravihainu tarvitaminõ vähämbält vanõmba põlvõ siäh õgapääväne.

Kukki noorõmba põlvõ liinainemisi arvosaamisõ' mõtsast omma' mõnikõrd tõistmuudu – tuu ollõv kotus, midä piat pelgämä –, sis kipõ' luudusõmuutusõ' omma' pandnu' näidki perrä märkmä, määne piat olõma tuu eloviis, mia avtas inemisõ ja mõtsa läbisaamist põlvõst põlvõ hoita'.

Kirja pantu taimõtiidläse Paali Taimi kirotuisi, Jakob Hurda ülestähendüisi ja hindä tähelepandmisi perrä.

Lehte tegevä':

Toimõtaja Kauksi Ülle,
tel 5656 9079, e-post: kauksiylle@gmail.com
Toimõtaja (lisaleht Vahtsõt Vallah) Sarapuu Indrek,
tel 522 0661, e-post: indrek.sarapuu@setomaa.ee
Keeletoimõtaja Palmi Silvi
Seto keele tõlkja Sarvõ Õiõ
Külesäädmine Lööpri Priit

Välläandja: Setomaa Liit

Setomaa kolleegium: Külviku Helen, Kauksi Ülle, Laaneotsa Annela, Matvei Arvi, Sarvõ Õiõ, Leima Aarne, Kruusamäe Meelike, Jüriöö Vello, Järvelilli Rein, Leima Evelin, Mustimetsa Indrek.

Trükjä: Printall AS

Lehe ilmumist tugõ Setomaa Kultuuriprogramm ja lisalehte Vahtsõt Vallah Setomaa vald.

KAASTÜÜ' saata': kauksiylle@gmail.com
vai Setomaa aoleht, Obinitsa külä, 65301, Võro maakund.
SETOMAA VALLA UUDISÕ' saata': indrek.sarapuu@setomaa.ee
Tähtaig õga kuu 12. kuupäiv.

Lehe telminõ ja reklaam: tel 5627 3889, info@setoinstituut.ee

XXVIII Seto Kuningriigi aoplaan

10.00–12.00 Sõira, leevä, piiragu, taari, ollõ, hańdsa, verevä viina vastavõtminõ võistlusõ jaos
11.40 Kroonikogo kogonõminõ noortõkeskusõ telgih
11.50 Kroonikogo, meistridõ ja leeloparkõ kogonõminõ lava ette
12.00 Kuningriigi vällähõikaminõ, tervtüse'
12.45 Tutvustõdas meistridõ sortmisõ kõrda
13.00–17.00 Leeloparkõ esineminõ ja seto pillimehe' mängvä' külälaval
13.00 Süüke ja juukõ maitsminõ ja hindaminõ
Kuninga pildimehe sortminõ / pildinäütüs
Pillimiihi võikimängminõ / naisi näpotüü ja miihi puutüü võistlus
14.00 Sõnolisõ võistlus / kalamehe võistlus
14.30 Vägümiihi võistlus
15.00 Naisi kargusõ ja miihi kasatski võistlus
15.45 Külälisi ilotaminõ
16.15 Ülembsootska kõnõh ja kiiora tagasiandminõ
16.30 Tutvustõdas ülembsootska sortmisõ kõrda ja kandidaatõ
17.00 Ülembsootska sortminõ
17.30 Kuninga meistridõ vällähõikaminõ
18.00 Külälisi ilotaminõ
18.30 Sõaväeparaat
19.30 Kuningalaud ja kirmask
Võistlustõlõ kirjapandminõ om infotelgih.

Latsipäävä aoplaan

12.45–15.45 Seto keele ja kultuuri opitarõ', nuursootska ja Seto kuninga nuurpernaase ni Seto kuninga kaŕusõ valiminõ.
Opitarrihe kirjapandminõ om noortõkeskusõ telgih.

XXVIII SETO KUNINGRIIK
LOBOTKA / 7.08.2021

Setomaa
Vahtsõt Vallah

VALLA UUDISED

Juuli 2021
Nr 7 (380)

Värska sadam tähistas taasavamise esimest sünnipäeva

Viimased kaks aastat on Värskale olnud tähenduslikud. Mullu avati lisaks sadamale Reegi maja, valmisid promenaad ning Petserimaa vabadussammas. Tänavu möödub 50 aastat Värska kuurortpiirkonna tekkimisest, millele on andnud suure ja olulise tõuke sanatooriumi valmimine. Värska sadamal on niisiis aasta tegutsemist seljataga ja üldine arvamus on, et kulgetud on senini vägagi edukalt.

INDREK SARAPUU

Vaatamata kuumale suveilmale, oli sadamamelu aastapäeval igati hoomatav – sai süüa, juua, muusikat kuulata ning tantsu lüüa.

Sünnipäevapidustustel, mis toimusid 15. juunil ja olid ühtlasi osa Sisevete Festivali programmist, nentis Setomaa vallavolikogu esimees Rein Järvelill, et puhkemajanduse elavdamiseks on sadamal oma kindel eesmärk.

Järvelill on ka ise aasta jagu päevi laevandusega rohkem sina peale saanud, ka oma perekonna alust hoitakse Värska sadama kai ääres. „Abikaasal on kaptenipaprõ käeh ja tema ütles, et nüüd peab alus saama ning nii tuligi meile mootorjaht Tina. Aastaga on sadam aluseid täis ja sadamale oleks vaja laiendust."

Talle tundub, et inimeste huvi veeliikluse ja kiirete paatide ja ka purjepaatide järele on tõusnud ning seda on arvatavasti tähele pannud kõik kohalikud ja külalised. „Sadamast on alguse saanud seto rahvas ja seto kultuur," leiab ülemsootska ametit kandev Järvelill.

„Kui vaatame tuhatkond aastat tagasi, kui siinkandis järjepidevalt elu toimus, siis kõik on alguse saanud mööda veeteed – algas Värskast ja läks edasi maa poole. Sedapidi tuldi Setomaale. Kui aga mõelda sada aastat tagasi, siis samuti sai Värska areng hoo sisse just tänu sadamale. Siit möödus kaubaja reisitee, mis oli ka määravaks vabariigiaegse Lõuna- ja Põhjalaagri ehitamisele, mis oli väga olulise tähendusega," peatus ta ajaloolisel taustal.

„Kui aga tänast päeva vaadata, siis on meil olnud juba 50 aastat kuurortpiirkonda ning vee ja sadamate tähendus on oluline turismi seisukohalt. Kui Setomaa on turismi- ja kuurortpiirkond, siis sadam on selle piirkonna pärl."

Järvelill kuulutas tervituskõnes välja, et sadama juurde peab looma Seto Kuningliku Jahtklubi, kus küll suuri purjejahte arvele võtta ei saa, kuid väiksemaid aluseid ja mootorjahte siiski. See hoogustaks laeva- ja kaatrite omanike koostööd laevatamise arendamisel.

Üheltki tähtsamalt sündmuselt, mis Värskas toimub, ei puudu leelokoor Verska Naase' leelokoor. *Fotod: Indrek Sarapuu*

„Toomas Sein, kes on sadamat opereeriva Seto Line'i juht, väljendas mõtet, et kui on sadam, siis olgu ka klubi. Ma hõikasin täna selle mõtte välja ja kuulutasin ka mõtte algataja klubi presidendiks," ütles Järvelill ja kinnitas vana tõde, et kui ikka kõva häälega midagi välja ütled, siis see ka sünnib ning ühistööna saab Setomaad veelgi uhkemaks teha. „Eestis on teistel raske just kuninglikku jahtklubi teha, aga eks meil Seto kuningriigis on see igati kohane."

Järvelill leiab, et ühest sadamast ei piisa ja tähtis on ka see, et piirkonnas oleks veelgi sadamaid, kus randuda ja mille vahel liiklus toimuks, ning hea on, kui Peipsi-äärne sadamate võrk areneks samas tempos edasi.

Toomas Sein, kes on Seto Line'i juhatuse liikmena juba aasta Värskas sadama opereerimise hea käekäigu eest seisnud, ütles, et aasta on möödunud töiselt ja sisseelamise tähe all, kuid ka talle tundub, et sadam muutub järjest populaarsemaks. „Väga suur asi on Tartu Terminali poolt paigaldatud tankla, mis toob palju kliente juurde," tõdes Sein ja kinnitas, et kuninglik jahtklubi on vaja ära teha. „Juba on palju neid laevaomanike, kes tahavad uhkusega aluseid meie klubis hoida ja tegemistest osa võtta."

Tankla on avatud küll aastaringselt, kuid talv näitas, et autodega sadamakaile väga sõita ei tihatud ja tankla esmane funktsioon on ikkagi navigatsioonihooajal teenindada veealuseid. Seda enam, et piirkonna lähisadamates tankimisvõimalust naljalt ei leia või pole seda üldse. „Siit minnes on järgmine tankla alles Kavastus," tõdes Sein.

Sadamassse vajaminevate paadikohtade juurde tekitamine pole Seina sõnul keeruline, sest promenaadi äärest on võimalik hõlpsalt teha kaikohti juurde. Ka veel hiljutigi ainulaadne olnud veetakso ehk Seto Line'i laeva Maara liikumine Värska Sanatooriumi ja Reegi maja vahel on kogumas hoogu, sest turiste pole ka just väga palju aasta jooksul olnud. „Neid ringe, mida päevas kaks korda Värskas teeme, võiks reklaamida rohkem," arvas Sein.

Hooajal teenindab sadamas Katrin Kurg, kes rääkis, et möödunud aasta on näidanud, et peamised kliendid on kohalikud, sest inimesed nii Tallinnast kui Tartust ja mujaltki ostavad viimasel ajal rohkelt paate. „Pool hooaega on veel ees ja jaksu peab olema," leidis ta. „Kui kõik läheb sujuvalt, on kõigil hea. Igale poole enam ei pargita ja kord on paika loksunud. Sadamas on püsivalt 15 kohta vähemalt."

Katrin rääkis, et lõbusaid lugusid juhtub ikka ka igapäevaselt. Sel aastal oli veetase nii kõrge, et määr sõitis silla alt minnes mitmed korrad lambikese maha. „Keskkonna muutuste suhtes tuleb olla tähelepanelik, vee peal on elu teistmoodi," tõdes ta.

Üks, mis võiks kindlasti olla, on tualett, mida saaks kasutada kogu aeg. Sadam on paraku lahti ainult kuueni õhtul, kuid laevatama minnakse eriti suve algul ja keskel ka tunduvalt hiljem. Küll aga on sadama üheks suureks plussiks veel see, et kauplused on lähedal. Söögikoht võiks ka veel olla ning samuti jalgrattahoidja.

Siit võiks teha üleskutse kohalikele ettevõtjatele, et kliendibaas on üha täienemas ja huvilisi oleks vähemalt suvisel ajal küll ja rohkemgi veel. Oleme ju auga välja teeninud kuurortpiirkonna staatuse, mida võiks veelgi arendada.

Värska sadama esimesel sünnipäeval peeti kõnesid, leelotati ning tantsiti Audru Jõelaevanduse Pundi saatel ning mekiti hääd ja paremat. Päeva juhtis Ado Kirsi.

Sümboolse pärja tõi katuselt alla Luhamaa külaseltsi juhatuse liige Aarne Leima, keda assisteeris Tomass Tuvikene. *Foto: Indrek Sarapuu*

Luhamaa külamaja ehitus jõudis sarikapeoni

9. juulil jõuti Luhamaa külamaja ehitusega nii kaugele, et aeg oli pidada sarikapidu. Külamaja koondab ühe katuse alla raamatukogu, külarahva ühised ettevõtmised ning Setomaa valla teeninduspunkti.

Neli aastat tagasi lepiti kokku, et Luhamaale peab tulema oma külamaja, kus rahvas saab koos käia ja kus ka vald on kohapeal esindatud. Nurgakivi majale pandi aprilli keskpaiku. Riigihange külamaja rajamiseks viidi läbi mullu sügisel ning novembri lõpus sõlmiti ehitusleping OÜga Semuehitus. Maksma läheb maja 300 000 euro ringis, lisaks sisustus.

Semuehituse projektijuhi Tomass Tuvikese sõnul on tänavu ehitamiseks küll keeruline aeg, kuid tänu tellija vastutulelikkusele ja headele sidemetele ehitusmaterjalide müüjatega sujub ikkagi kõik ladusalt. „Objekt võib valmida juba novembri lõpus, kuid tähtaeg on tegelikult järgmise aasta veebruaris," sõnas ta.

Tuvikene pajatas veel seiklustest, kuidas mõnd materjali oli vaja lausa mööda riiki taga ajada. „Kes ees, see mees," võttis projektijuht kokku argitõdemuse materjalide broneerimise kohta, mida sel aastal palju on vaja läinud. „Puidu nõudlus on suurenenud, mistõttu tarneajad on muutunud pikemaks."

Kaetud oli peolaud ja Matis Leima mängis kuumal suvepäeval meeleolu loomiseks rahvaviise. Lauakatmise võttis enda peale hiljuti pealinnast Luhamaale elama ja tööle asunud Anzelika Gomozova oma mahetalu toodetega.

INDREK SARAPUU

Maailmameister Daisy Kudre tänas toetajaid ja sõpru

INDREK SARAPUU

Setomaa valla esimene maailmameister Daisy Kudre koos Värska Originaaliga kutsusid häid inimesi ja toetajaid Reegi maja juurde kuulama ettekannet emotsioonide rohkest teekonnast maailmameistritiitliteni.

Südamlik sündmus leidis aset 21. juuli õhtupoolikul. Daisy keskendus oma pea tunnises ettekandes ka kogukonna ja keskkonna tähendusele tema sportlasekarjääris. „See poleks olnud võimalik, kui Setomaa ja perekond poleks mind nõnda palju toetanud," sõnas maailmameister väga emotsionaalselt.

AS Värska Vesi, mis on nii Eesti kui eriti kohalike sportlaste helde ja suur toetaja, juht Urmas Jõgeva ulatas aga maailmameistrile üle tuliuue Škoda võtmed. Jõgeva leidis, et loodetavasti aitab toetus Daisyl vallutada uusi tippe ja jõuda veel kord poodiumi kõrgematele astmetele. „Suusaorienteerumine olümpiaalaks!" hõikas ettevõtte juht välja meie kõigi soovi, mis ka tulise aplausiga vastu võeti.

Daisy Kudre. *Foto: Indrek Sarapuu*

Setomaa Vallavolikogu istung 22.06.2021

- Muudeti Setomaa Vallavolikogu 28.01.2021 otsust nr 3 „Setomaa Vallavalitsuse hallatavate asutuste koosseis“ – seoses uue rühma avamisega Värska Lasteaias suurendatakse õpetajate ametikohtade arvu 2,0 ametikoha võrra ja lasteaiaõpetaja abide ametikohtade arvu 1,0 ametikoha võrra – Värska Lasteaias on õpetajate ametikohti kokku 7,5 ja lasteaiaõpetajate abide ametikohti 5,0.
- Otsustati määrata Setomaa Vallavolikogu järgmise koosseisu liikmete arvuks 15, moodustada Setomaa Vallavolikogu valimisteks üks valimisringkond numbriga 1, mille piiriks on Setomaa valla piirid, määrata valimisringkonna nr 1 mandaatide arvuks 15.
- Otsustati moodustada Setomaa valla valimiskomisjon viieliikmelisena, valimiskomisjoni esimees on vallasekretär ja liikmed Helle Palok, Erika Joonas, Ulvi Oper, Liina Metsakaev ning asendusliikmed Kaja Pargas ja Karin Viljus.

Vallas toimunud üritused on läinud kuumalt

Setomaa suvi on avatud erinevate sündmustega. Seto Folk ja Ostrova festival möödusid rahvarohkelt ja väga mõnusas atmosfääris, ees on ootamas Seto Kuningriik, Kostipäiv, Lüübnitsa laat ja paljud väiksemad üritused. Siia lisanduvad loomulikult ka meile tähtsad kirikupühad Obinitsas ja Saatses. Samas ei saa jälle märkimata jätta, et koroonaviirusega nakatumise tase on jälle jõudsalt tõusmas ja äärmiselt kahju oleks sellest, kui suvi enneaegselt otsa saaks. Mina näen ka ainust väljapääsu sellest pandeemiast läbi vaktsineerimise. Mul endal on kaks vaktsiinisüsti saadud ja lisaks kindlusele enda tervise osas oli täitsa mugav Euroopas reisides vaktsiinipassiga piiri ületada.

Vallavalitsuses on puhkuste aeg, aga ükski töö tegemata ei jää, sest töötajatele on asendajad leitud, kuigi töö võib võtta ehk rohkem aega. Praegu käib vallavalitsuses iga-aastane arengukava muutmise menetlus, mitmetel ehitusobjektidel tegutsetakse ja samas valmistatakse ette uusi hankeid.

Tänaseks on Värska raamatukogu kolinud asenduspinnale vallamaja esimesele korrusele ja ruum saab välja kolitud õues seisvatesse konteineritesse. Lasteaia ruumide remondihankel on võitja kinnitatud ja lähiajal läheb kohe ehituseks. Raamatukogu ruume uues asukohas projekteeritakse. Saame üle ka ebamugavustest, et uues kohas uue hooga kogu ruume uues asukohas projekteeritakse. Saame üle ka ebamugavustest, et uues kohas uue hooga alustada.

Setomaa vald käis päris suure võistkonnaga Eestimaa suvemängudel, kus saavutati mitmeid auhinnalisi kohti. Külade mängudel saame näha, kuidas külade võistkonnad meeskondadena esinevad. Jätkuvat suvesooja ja puhkuste perioodi!

RAUL KUDRE,
Setomaa vallavanem

XXVIII Seto Kuningriik

Vaatamata 2. augustist kehtima hakkavatele piirangutele, toimub XXVIII Seto Kuningriik ja lastepäev 7. augustil Lobotka külas.

KARIN VILJUS
XXVIII Seto Kuningriigi peakorraldaja

Üritusel kontrollitakse osalejate negatiivset testitulemust **(kohapeal testimise võimalus)**, COVID-19 haiguse läbipõdemist või vaktsineerimiskuuri läbimist **(kuningriigi alale sisenemisel vajalik eelnimetatutest ühe tõendi esitamine)**, et kõigil soovijatel oleks võimalus Seto Kuningriiki külastada ja seal toimuvatest tegevustest osa saada.

Selle aasta kuningriigis toimub ka lastepäev. Lastel on võimalus osaleda erinevates seto keele ja kultuuri õpitubades, valitakse noorsootska, noor perenaine ja noor karjus, noor pillimees ning noor karguse- ja noor kasatskitantsija. Lisaks saab seto muinasjututoas kuulata erinevaid vahvaid lugusid.

Sel aastal ootame võistlusele sõira ja pirukat lahtilõigatult ning see peab olema tegija kandikult võistluskandikule teisaldatav. Näiteks on meistril võimalik oma sõir ja/või pirukas kodus lahti lõigata kandikul, mis on kaetud küpsetuspaberiga. Söögikraami võistlusele tuues saab küpsetuspaberil oleva sõira ja/või piruka meistri kandikult võistluskandikule teisaldada. NB! Pirukas peab jääma ka lahtilõigatult kalakujuliseks. Täpsem info: Egle Põldmets, tel 5631 9828.

XXVIII SETO KUNINGRIIK
LOBOTKA / 7.08.2021

XXVIII Seto Kuningriigi päevakava

10.00–12.00 Sõira, leiva, piruka, taari, õlle, handsa, veini vastuvõtmine võistluse jaoks
11.40 Kroonikogo kogunemine noortekeskuse telgis Lobotka küla kivi juures
11.50 Kroonikogo, meistrite ja leelokooride kogunemine lava ette
12.00 Kuningriigi väljakuulutamine ja tervitused
12.45 Tutvustatakse meistrite valimise korda
13.00–17.00 Leelokooride esinemine ja seto pillimeeste mängimine külalaval
13.00 Söökide ja jookide maitsmine ja hindamine
Kuninga fotograafi valimine / fotonäitus
Pillimeeste võistumängimine / naiste käsitöö ja meeste puutöö võistlus
14.00 Sõnolise võistlus / kalamehe võistlus
14.30 Jõumehe võistlus
15.00 Naiste karguse ja meeste kasatski võistlus
15.45 Külaliste esinemine
16.15 Ülemsootska kõne ja kiiora tagasiandmine
16.30 Tutvustatakse ülemsootska valimise korda ja kandidaate
17.00 Ülemsootska valimine
17.30 Kuninga meistrite väljakuulutamine
18.00 Külaliste esinemine
18.30 Sõjaväeparaad (nii maa kui ka vee peal)
19.30 Kuningalaud ja külapidu

Võistlustele kirjapanemine on infotelgis.

Lastepäeva kava

12.45–15.45 Seto keele ja kultuuri õpitoad, noorsootska, noorperenaise ja noore karjuse, noore pillimehe ning noore karguse- ja noore kasatskitantsija valimine.

Õpitubadesse kirjapanemine on noortekeskuse telgis Lobotka küla kivi juures.

Setomaa Halduse uus koduleht aitab teenust lähemale tuua

INDREK SARAPUU

Setomaa Halduse juht Raul Lepp andis teada, et firmal on nüüd koduleht, mille kaudu liigub info tegevusest ja pakutavatest teenustest paremini inimesteni. Kodulehe tegi Einar Raudkepp ja see on leitav aadressil https://haldus.setomaa.ee/. Leht on tervikuna leitav ka Setomaa valla kodulehel.

OÜ Setomaa Haldus on Setomaa vallale kuuluv äriühing, mis loodi 2018. aasta lõpus endiste Mikitamäe valla OÜ Katel, Meremäe valla OÜ Meremäe Vesi ja Värska valla OÜ Verska Calor ühinemise teel. Ettevõtte põhitegevusala on vee- ja kanalisatsiooniteenuse osutamine valla ÜVK-ga kaetud aladel (Värska, Mikitamäe, Obinitsa, Meremäe, Saatse), veevarustuse teenus Matsuri ja Luhamaa külades. Teiseks tegevusalaks on valla heakorra ja haljastustööde teostamine, kalmistute haldamine. Teenustöödena tehakse haljastus-, kaeve- ja pinnasetöid, santehnilisi töid, teede, platside hooldust, (bussi)-transporditeenust, seadmete renti.

Ettevõte tegeleb Setomaa valla ühisvee ja -kanalisatsioonisüsteemide haldamise ja arendamisega. „Meie missiooniks on ilusa ja puhta elukeskkonna loomine Setomaa vallas, paindlik klienditeenindamine ja optimaalsete hindadega kvaliteetse teenuse osutamine,“ seisab ettevõtte kodulehel.

Ühtlasi palub Setomaa Haldus mitte kasutada kalmistutel olevaid veevõtuvõimalusi muuks tarbeks kui kalmistul kastmiseks. Samuti on kalmistute prügikonteinerid ette nähtud kalmistu prügi jaoks, mitte kodumajapidamise või ürituste prügi ladustamiseks. Raul Lepp sõnas, et kui kellelgi on probleeme vee kättesaadavusega oma kodukohas, võtta kindlasti Setomaa Haldusega ühendust ja probleem leiab lahenduse.

Setomaal saab üha rohkem teid mustkatte

Möödunud aasta septembris sõlmiti Setomaa valla ja Palmeks OÜ vahel töövõtuleping, mis näeb ette mustkatete teede ehitustööde teostamist. Töödega alustati eelmise aasta lõpus ning jätkati käesoleva aasta mais.

Tööde käigus teostatakse kraavide kaevamist, teepervede äravedu, kruusa pealevedu, olemasolevate asfaltkatendiga teede ja parklate ühekordset pindamist ning kahe ja poole kordset pindamist. Ühekordse pindamise maht on 7613,2 ruutmeetrit. Kahe ja poole kordset pindamist teostatakse või on juba teostatud teelõikudel, kus siiani tehti tolmutõrjet. Kahe ja poole kordse pindamistöö maht on 25730,7 ruutmeetrit, mis on ligi 6149 meetrit.

Töid tehti Audjassaare, Beresje, Lüübnitsa, Laossina, Mikitamäe, Selise, Lobotka, Saatse, Võmmorski, Obinitsa ja Meremäe külas ning Värska alevikus.

Setomaa Vallavalitsus

Foto: Setomaa Vallavalitsus

Seto Folk ei läinud metsa

Võib auga öelda, et tänavune suur kultuurisuvi sai õige hoo sisse Seto Folgiga. Kui korraldajatel oli alul kahtlusi, kas sündmus üldse aset leiab ja millisel kujul ning kui palju osalejaid on lubatud ning mis tingimustel, siis võib öelda, et pidu on läinud tõeliselt korda.

Seto Folgi korraldusliku poolega jäid rahule nii osalejad kui korraldajad. Üles astus pea kogu Eesti folgiparemik alates loomulikult meie oma Zetodest, aga ka külalised Tartust, Viljandist ja Tallinnast. Kindlasti oli üks magnetitest NOËP, kes esines spetsiaalselt folkmuusikast inspiratsiooni ammutavate paladega, kui ka alati värske Curly Strings nii uute kui ka juba tuntuks lauldud hittidega. Näha ja kuulda sai ka eesti folkmuusika tulevikutegijaid.

Külaliste hulgas võis näha palju lapsi ja noori, sest tegemist on kõige paremas mõttes turvalise perefestivaliga.

Ega ilmaasjata ole festivali alapealkiri „Meelega metsa!“. Metsa- ja loodushoid kajastus ka paljudes kõrvaltegevustes, mis festivali programmis. Tänavu pandi erilist rõhku prügi sorteerimisele, sest nõuded päev-päevalt karmistuvad ning hea on olla festivali korralduses taaskasutuse ja ökoloogilise käitumise esirinnas.

Kokkuvõttes möödus kõik turvaliselt. Sai tantsida, kaasa laulda, hääd sööki ja jooki ning sõpradega aega veeta. Kohtumiseni järgmisel aastal!

INDREK SARAPUU,
festivali pressiesindaja

Aeg hakata mõtlema ideid sündmusteks Euroopa kultuuripealinna programmi

ANNELA LAANEOTS,
SA Tartu 2024 Lõuna-Eesti koordinaator

Kui tahad ise kujundada seda, milliseid elamusi pakub Euroopa kultuuripealinna aasta Lõuna-Eestis aastal 2024, siis hakka ajusid ragistama – 1. oktoobriks tuleb esitada läbi regionaalse projektitaotlusvooru plaanitava sündmuse ideekavand, taotlusvoor avaneb jaanuaris 2022.

SA Tartu 2024 korraldas koos Lõuna-Eesti omavalitsustega maikuu lõpus ja juunikuu alguses Euroopa kultuuripealinna Tartu 2024 regionaalse projektitaotlusvooru infopäevad, kus osalejad said infot, millal ja mida tuleb teha, et oma ettepanek Euroopa kultuuripealinna programmi jaoks esitada.

Infopäevadel tutvustasid Tartu 2024 esindajad regionaalse projektitaotlusvooru kontseptsiooni ja tingimusi, samuti sai kultuuripealinna esindajatelt küsida küsimusi taotlusvooru kohta.

Täname kõiki infopäevadel osalenuid, juba infopäevadel tulid kõneks põnevad ideed sündmusteks. Kes infopäevadele tulla ei saanud, saab regionaalse projektitaotlusvooru tingimustega tutvuda Tartu 2024 ja omavalitsuste veebilehtedel.

Regionaalse projektitaotlusvooru eesmärk on leida Euroopa kultuuripealinna programmi silmapaistvaid sündmusi, mis toimuvad Lõuna-Eestis, kõigis Euroopa kultuuripealinna Tartu 2024 piirkonna omavalitsustes.

Me kõik tahame, et Euroopa kultuuripealinna aasta oleks Lõuna-Eestis meeldejääv ja kannaks auga Eesti 2024. aasta tippsündmuse tiitlit. Sestap innustame Lõuna-Eesti loojaid taotlusvooru jaoks genereerima unikaalseid publikule suunatud sündmusi, mis looksid uut väärtust Lõuna-Eestile, Tartule, Eestile ja Euroopale. Sündmusi, mis tekitaksid põnevust meie külastajates ja samas kannaksid meie endi väärtusi. Selliseid üritusi, mida tahaksime ka me kõik ise külastada.

Millised sündmused on oodatud? Kõik, kellel on Euroopa kultuuripealinna programmi sobiv idee sündmuseks ning kava selle läbiviimiseks, saavad esitada taotluse regionaalsesse projektitaotlusvooru. Peale taotlusvooru edukat läbimist sõlmitakse korraldajatega produktsioonileping. Viimane etapp on kultuuripealinna elluviimine ehk enda ürituse ettevalmistamine ja elluviimine koostöös Tartu 2024 meeskonnaga.

Tartu 2024 programmi pürgivate sündmuste väljapakkujad on oodatud avama oma projekti Tartu 2024 kunstilise kontseptsiooni "Ellujäämise kunstid" väärtuste kaudu. Nendeks on loodushoidlikum linna- ja maakultuur, haritus ja leidlikkus, liikumine ja vaimne tervis, põlvkondade koosloome, paikkondlike omapärade esiletoomine, kriitiline ärksameelsus ning valdkondadeülene regionaalne ja rahvusvaheline koostöö.

Oluline on sündmuste valdkondadeülesus. See tähendab, et keskenduda võiks mitte ainult kaunitele kunstidele, vaid neid peaks siduma ka näiteks kehakultuuriga, toiduga või mõne muu esmapilgul ootamatu, kuid omase valdkonnaga, mis iseloomustab meie kohalikku elu. Peame tähtsaks seda, et sündmused sünniksid partnerite ühises sisulises koostöös ja viidaks hiljem ellu erinevate kultuurivaldkondade partnerite nõul ja jõul. On need siis loovisikud, kodanikuühendused, asutused, ettevõtted või muud tegijad.

Euroopa kultuuripealinna näol on tegu Euroopa suurima kultuurisündmusega, mistõttu on loomulik, et sündmused eeldavad rahvusvahelist sisulist koostööd idee väljatöötamisel ja elluviimisel. Sealhulgas partneritega omavalitsuste sõpruslinnadest ning valdadest. Euroopa kultuuripealinnaks valmistumine on kahtlemata hea võimalus sisulise rahvusvahelise koostöö hoogustamiseks.

Soovime ka, et Euroopa kultuuripealinn tihendaks põlvkondadevahelist sidet, sestap on oodatud eri eagruppide koosloome. Niisamuti on sündmuste korraldamisel tähtis keskkonnateadlikkuse aspekt ehk järgitaks keskkonnahoidliku kultuurikorralduse juhiseid.

Loodame ja eeldame, et õnnestunud ettevõtmised toovad kaasa positiivse pikaajalise mõju – piirkonna nähtavuse kasvu, suurenenud koostöö tegemise tahte ja võimekuse, hoogustub rahvusvaheline koostöö. Tahame ju kõik, et Lõuna-Eesti oleks väga hea paik elamiseks ja kohalikud soovivad ja saavad külastada laial skaalal kultuurisündmusi.

Regionaalsesse projektitaotlusvooru oodatakse pigem suuremaid projekte kui palju väikesi. Setomaa vallas läheb regionaalses projektitaotlusvoorus jagamisele 29 631 eurot.

Kui sündmus toimub ühe omavalitsuse territooriumil, on oodatav kaasfinantseeringu määr 30%, kui mitme omavalitsuse territooriumil, siis 10%.

Ideede kirjeldusi oodatakse 1. oktoobriks SPOKU keskkonda (vorm avaneb sügisel). Taotlusvoor avaneb SPOKU keskkonnas jaanuaris 2022. Tutvu täpsemalt Euroopa kultuuripealinna Tartu 2024 regionaalse projektitaotlusvooru tingimustega Tartu 2024 kodulehel www.tartu2024.ee või valla kodulehel.

Võimalikku rändesurvet kartma ei pea

Setomaa vald asub Eesti ja Euroopa Liidu piirialal ning viimase kuu sündmused Leedus panevad ka meie valla elanikke rohkem küsima, kas ka meil on silmapiiril võimalus, et kontrolljoont asutakse ootamatult rohkem ületama.

Politsei- ja Piirivalveameti piirivalveosakonna juht **Egert Belitšev** selgitas, et õnneks pole piiril rändesurve suurenemisest ühtki märki, kuid sellegipoolest jälgib amet hoolega, mis mujal maailmas toimub, juhuks kui see ka Eestit puudutada võib.

„Nii näiteks on sel aastal idapiiril piiripunktidevahelisel alal ebaseaduslikult rändelt avastatud kuus inimest, neist suurem osa viimati juunis, kui Setomaal tabati neli ebaseaduslikult piiri ületanud iraaklast. Pärast seda ei ole välispiiril ebaseaduslikke piiriületusi rände eesmärgil ette tulnud. Siinkohal suur tänu kohalikele piiriäärsetele elanikele, kes on läbi aegade piirivalvuritele täiendavateks silmadeks ja kõrvadeks olnud ning annavad teada, kui näevad piirkonnas mõnd võõrast, kes ei pruugi Eestis seaduslikult viibida. Kuigi ebaseaduslik sisseränne ei ole täna Eesti suunal hoogustunud, pole kahtlustki, et kui olukord peaks muutuma, on kogukond nüüdki piirivalvuritele abiks ning annab oma tähelepanekutest kohaliku kordoni rohemundritele teada.

Arvestades, mis toimub aga Leedu-Valgevene piiril, peame meiegi arvestama võimalusega, et osa neist sisserändajatest võib kasutada Eestit transiidina, jõudmaks Soome, Rootsi või mujale. See oht suureneb, kui Soome ja Rootsi peaks lähiajal riiki sisenemise tingimusi leevendama. Leedu piirile on juba surve suur ning läbi Frontexi on neid abistamas erinevad Euroopa Liidu riigid, sealhulgas ka Eesti, kes panustab Leedu piiri valvamisse nii ametnike kui tehnikaga. Leedu abistamine annab meie inimestele võimaluse saada kindlustunne, et sarnase keerulise olukorra tekkimisel on tulevikus ka Eestil meid toetavaid liitlasi. Samamoodi panustab PPA oma ametnikega ka Sloveenia piirikontrolli tugevdamisse, kuna see on hetkel samuti üks aktiivseid ebaseadusliku rände koridore teel Euroopasse.

Kui ebaseaduslike piiriületuste katsed peaks hoogustuma ka Eesti suunal, oleme valmis suunama piirile rohkem jõudusid, et viia läbi täiendavaid kontrolle ning tuvastada piirialal või ka sisemaal välismaalasi, kel puudub õigus riigis viibimiseks. Ebaseaduslikult piiri ületanud välismaalaste kindlakstegemisele panustavad ka politseipatrullid üle Eesti. Nad kontrollivad profiilipõhiselt nii sõidukeid kui inimesi, et tuvastada need, kes riigis viibida ei tohiks.

PPA on varasematel aastatel õppuste käigus läbi harjutanud oma tegevused massilise sisserände korral, et taolisteks olukordadeks võimalikult hästi valmis olla. Alles hiljuti viidi piiriäärsel alal läbi mahukas õppus, kus harjutati ebaseaduslike sisserändajate gruppide avastamist, kinnipidamist ja menetlustoimingute läbiviimist. Samuti hõlmas õppus taktikalist jäljeajamist, piririkkujate kinnipidamist ning lisaks ka taolise ressursimahuka sündmuse juhtimist.

Ka oleme valmis rändesurve suurenedes teostama senisest enam Schengeni kompensatsioonimeetmeid sisepiiride lähedal, panema välja lisapatrulle ka Eesti-Läti piiri lähedasele alale ning kontrollima oma riskianalüüsidele tuginedes senisest intensiivsemalt nii piiriäärsetel aladel kui ka sisemaal liikuvaid inimesi ja sõidukeid.“

Küsis **INDREK SARAPUU**

Värska lasteaias luuakse setokeelne õuesõpperühm

EVE KAPTEN
Värska Lasteaia direktor

2021/2022.õppeaasta eel oleme uue rühma avamise ootuses. Värska lasteaed muutub sügisel 2021 neljarühmaliseks: ühe sõimerühma kõrval hakkavad tegutsema kolm lasteaia- või liitrühma. Neist üks – loodav setokeelne õuesõpperühm – on teistest kõige rohkem eristuv. Tegemist on setokeelse eri vanuses lastest koosneva rühmaga, mille tegevus toetub lasteaia, lapsevanemate ja kogukonna eriliselt tihedale koostööle ning kogemus- ja õuesõppele lapsest lähtuvaid õpimeetodeid kasutades.

Seega pakub uus lasteaiarühm lastele igapäevast setokeelset keelekeskkonda. Piirkonna juurtega, üksteist täiendav kolmeliikmeline rühmapersonal kasutab lastega suhtlemisel ning omavahel üksnes seto keelt.

Rühma õppe- ja kasvatustöö lähtub riiklikust ja lasteaia õppekavast ning on inspireeritud põhimõtetest, mis aitavad tugevdada lapse loovust, isikupära ja loomulikku õpihuvi. Päeva esimeses pooles ollakse palju avatud õpiruumis, st õuekeskkonnas ning ka lasteaiast kaugemal. Veedetakse aega loodust avastades ning metsas matkates, tehakse loomulikke elulisi tegevusi tegusate kogukonnaliikmete-kultuurikandjate juures või kaasabil. Kogetakse ja avastatakse, huvitutakse ja õpitakse läbi tegevuse.

Uue rühma lapsevanematelt ootame avatust nüüdisaegsetele õpimeetoditele ja toetavat suhtumist õuesõppesse, võimalust olla paindlik kellaaegade ja õpikohtade osas (lasteaiapäev võib mõnikord alata ka mujalt kui lasteaiahoovist või lõppeda varem kui tavapäraselt) ning suuremat vabatahtlikku panust rühma töö toetamisel oma aja, oskuste ja vahenditega.

Lasteaia eesmärk on toetada perekondlikku kasvatust ning luua inspireeriv ja lapse isiksust arendav keskkond. Uus rühm seab ennast sisse lasteaiahoone esimesel korrusel endistes raamatukogu ruumides praeguste plaanide järgi oktoobri alguseks. Maja küljele ja taha metsatukka on kujunemas lihtsatest vahenditest laste tegevus- ja mänguala, kus saab pikemalt õues tegutseda.

Juba poolsada aastat tegutsenud Värska lasteaiale on parimaks kingituseks, kui saame tänapäevast õpikäsitlust silmas pidades toetada lapsi oma identiteedi mõtestamisel ja kujundamisel. Kui tunned, et sinu lapsele võiks setokeelne õuesõpperühm sobida, ja soovid, et laps saaks uue rühmaga liituda või majasiseselt ümber asuda, siis anna sellest märku enne 6. augustit varska.lasteaed@setomaa.ee või tel 796 4735.

Kolm küsimust raamatukogu uuele direktorile

Setomaa Vallaraamatukogu asus juhtima kultuurikeskuse senine kunstiline juht **Egle Põldmets** (pildil).

Olid seni ametis kultuurikeskuses ning oled aktiivne seto kultuurielust osavõtja. Kuidas ametini jõudsid või jõudis amet sinuni?

Pigem jõudis siiski amet minuni, tekkis võimalus proovida ja mõtlesin, et miks mitte omandada elus uus amet ja hiljem ka uus haridus.

Kultuurikeskuses töötanuna hindan enim uusi kogemusi, oskusi ja sündmuste korraldamise tegelikke tagamaid. Seal saab selgeks, kui palju on vaja siiski eelnevalt tööd teha, et üritus saaks toimima just selliselt, et külastaja oleks rahul.“

Millised muutused raamatukogul sinu juhtimisel ees seisavad?

Hetkel seisavad raamatukogul ees kolimised. Esialgu on ajutine laenutuspunkt vallamaja esimesel korrusel ja kultuurimaja garderoobis, kuhu oleme lisanud riiulid, et lugeja saaks ise riiuli pealt vajaliku raamatu laenutada. Hiljem ootavad meid ees juba uued ja ilusad ruumid.

Värska haruraamatukogu on muutnud ajutiselt asukohta. Kuidas tegevus korraldatud on? Millega peab lugeja ajutiselt arvestama?

„Ajutises asukohas on meil väike osa raamatukogust. Olemas on ka koht, kus lugeda lehti ja ajakirju. Siiski peab arvestama sellega, et enamik raamatuid on pakendatud selliselt, et neid laenutuspunktist laenutada ei saa, aga mitme raamatukogu olemasolul on võimalus lugejal soovitud raamat laenutada mõnest teisest Setomaa raamatukogust. Lugeja ei pea ise minema raamatut otsima mööda Setomaad, vaid meie laenutame vajaliku raamatu sellest haruraamatukogust, kus see olemas on. Kuid lugeja peab arvestama sellega, et see raamat ei jõua mõne tunniga Värskasse, vaid võib paar päeva aega võtta.“

Küsis **INDREK SARAPUU**

TÄNUSÕNAD

Pikalombi matkaraja laudtee projekt osutus Hooandja platvormil edukaks ja sügiseks peaks laudtee saama uuendatud. Suur ja südamlik tänu kõigile Setomaa valla inimestele, kes toetasid ja andsid hoogu, et elu meie kodukandis edeneks.

Projekti eestvedaja **Kersti Virro**

Mari Linnus. *Foto: Margus Hallik*

Mari Linnus võitis juunioride MMil lühirajal hõbemedali

Soomes Kuortanes juuni keskel toimunud juunioride maailmameistrivõistlustel rattaorienteerumises võitis Mari Linnus lühirajal hõbemedali.

12,8 km pikkuse võistluse lõpetas ta ajaga 42.29. Võitjast Kaarina Nurmisest (Soome) jäi Linnust lahutama 1.51, edu kolmandaks tulnud venelanna Alena Alesenova ees oli 28 sekundit. Tubli viienda koha sõitis Linnus välja tavarajal. Ühisstardist toimunud 20,6 km pikkusel 22 kontrollpunktiga rajal kaotas ta võitjale 5.10-ga, kolmandast kohast jäi lahutama 1.21. Ka pikal rajal tegi Linnus esikümneväärilise stardi, saavutades üheksanda koha.

MARGUS HALLIK

Seto Sada kutsub kõndima!

Kätte on jõudnud aeg ennast jälle kord proovile panna augustikuu imeilusal Setomaa maastikul.

Reeglid on ikka endised. Võistlus algab Värska Gümnaasiumi staadionil 20. augustil kell 16 ja samas on 24 tundi hiljem ka finiš. 20 km pikkust ringi tuleb läbida 24 tunni jooksul nii mitu korda, kui suudad ja tahad. Arvesse läheb vaid läbitud terve ring. Alustada ja lõpetada võib enda valitud kellaajal, mis jääb selle ürituse 24 tunni sisse.

Söömine, joomine, riietus ja plaasterdamine on enda asi, aga hädasolijat rajal on kohustatud abipalve korral aitama iga osavõtja ja vajadusel kasvõi seljas ära tooma.

Staadionil alustades märgib osavõtja lehele oma kohalolu, edasi oma läbitud ringi ja lõpetamise. Seda selleks, et korraldajal oleks ülevaade, kes ringil on.

Staadionil on olemas vesi ja soe tee.

Eelregistreerimine kuni 19.augustini villem.satsi@mail.ee, info tel 5340 6442 (Villem). Loomulikult saab registreeruda ka kohapeal.

Ei pea olema naabrist parem. Ole parem iseendast.

Palavad heitlused tulikuumas Kääriku spordibaasis

REIN ZAITSEV

10.–11. juulil toimusid Valgamaal Käärikul 46. Eesti omavalitsuste suvemängud, kus Setomaa vald saavutas üldkokkuvõttes väikestest valdadest viienda koha.

Eesti 79 omavalitsusest sai osaluse suvemängudel kirja 46. Väikesi valdu elanike arvuga alla 8000 oli osavõtjate seas 26. Võisteldi 13 spordialal. Paremusjärjestus selgus kaheksa ala punktide summeerimisel, kohustuslik ala oli kergejõustik.

Esikoht õnnestus meil võita oma trumpalal orienteerumises. Esimese päeva järel, kus võisteldi individuaalselt, olime pingereas mõnepunktise kaotusega teised, teisel päeval toimunud teatevõistluste lõppedes aga kindlad võitjad. Seega võib Setomaa valda julgelt nimetada orienteerumises Eestimaa omavalitsuste meistriks. Väga tublid olid ka meie köievedajad, kes mitmeaastase pausi järel jälle võistkonna kokku said ja naasid neljanda kohaga. Täname kõiki 45 sportlast, kes Setomaa valda esindasid!

Setomaa valla spordijuht Rein Zaitsev autasustamispoodiumi kõrgeimal astmel orienteerumise esikohakarikaga.

Medalivõitjad

I koht
- Randy Korb – orienteerumine, M45 klass
- teatevõistkond (Doris Kudre, Kevin Hallop, Sergei Rjabõškin, Emily Raudkepp) – orienteerumine, põhiklass

II koht
- Imre Liivago – omavalitsusjuhtide võistlus (väikeste valdade arvestuses)

III koht
- Sergei Rjabõškin – orienteerumine, meeste põhiklass
- Timo Kudre – orienteerumine, M16 klass
- Edith Madalik – orienteerumine, N45 klass
- teatevõistkond (Grete Johanna Korb, Timo Kudre, Paul Aares Fjodorov, Kirke Keem) – orienteerumine, NM16 vanuseklass
- Olle Ilmar Jaama – kergejõustik, U18 klassi 3000 m jooks

Karel-Sander Kljuzin noppis mitu medalit

Küllalt lühike, kuid intensiivne kergejõustikusuvi mahtus tänavu Eestis tiitlivõistluste poolest kolmele järjestikusele nädalavahetusele, kui toimusid kahed Eesti meistrivõistlused ja U23 vanuseklassi Euroopa meistrivõistlused. Setomaa vallale tõi medaleid taas Karel-Sander Kljuzin, kes alljärgnevalt võistlused oma sõnadega kokku võtab.

Eesti meistrivõistluste pronks. Kljuzin: „Hooaeg üldiselt on mul kulgenud keeruliselt, märtsist aprillini olin vigastusega pausil. Sai otsustatud ikkagi hooaeg kaasa võistelda. Enne Eesti meistrivõistlusi sain teha kolm 800 meetri jooksu, kaks Eestis, mis ebaõnnestusid, ja ühe Soomes, mis kulges päris normilt, kuid aeg 1.54,02 ei pakkunud rahulolu.

Eestikate stardis olin kindlasti aegade põhjal pigem poodiumilt väljas. Päev enne jätsin ära ka 1500 m jooksu, et enda lemmikdistantsilt maksimum võtta. Jooks ise kulges minu jaoks hästi, suutsin hoida head positsiooni, 200 meetrit enne lõppu pani käigu sisse see hooaeg head minekut näidanud Rasmus Kisel, kes kulges uhkes üksinduses üle finišijoone. Lõpp oli korralik kangutamine, selja tegi veel prügiseks Deniss Šalkauskas, minu õnneks poodiumilt mind ära ei hammustatud.“

800 meetri jooksu medalimehed: (vasakult) Deniss Šalkauskas, Rasmus Kisel ja Karel-Sander Kljuzin. *Foto: Raul Mee / EKJL*

U23 vanuseklassi Eesti meistrikuld ja hõbe. Kljuzin: „Teisel nädalavahetusel sai päkkadele valu antud Rakvere staadionil, kaks päeva, kaks starti. Avapäeval sai selle aasta esimene start tehtud 1500 meetris. Jooks kulges heas tempos kuni viimase ringini, kui kruviti tempo üles. Lõpplahenduses jäin napilt 0,12 sekundiga alla Kalev Hõlpusele. Ajaks 3.59,16, mis tähistab uut isiklikku rekordit. Teisel päeval, 800 meetris oli sõjaplaaniks võtta säästlikult ning rünnata viimase 100 meetri peal. Käiguvahetus õnnestus hästi ja tiitel sai kaitstud, ajaks mitte midagi erilist – 1.57,71.“

U23 vanuseklassi EMi 24. koht. Kljuzin: „Pigem sees väike pettumus, kuid rabeda hooaja väärilise jooksu tegin ära. Vinge kogemus, tänud kõigile kaasa elamast!“

Eesti meistrivõistluste lühirajalt kaheksa medalit

Selle aasta esimestele orienteerumisjooksu Eesti meistrivõistluste medalitele heideldi Põlvamaal Kanepi vallas 19.–20. juunil. Algselt mai algusesse plaanitud võistlus, mis koroonapiirangute tõttu lükkus juuni keskele, ei hellitanud võistlejaid, seda nii erakordselt lopsaka taimekasvu kui ka tavatu kuumalaine tõttu. Selgelt ilmestas raskeid olusid meeste põhiklass, kus plaanitud võitja aeg 35 minutit ületati pea 14 minutiga. Nendes karmides tingimustes jõudsid Peko klubist medaliteni seitse sportlast ja lisaks ka teatevõistkond.

Põhiklassi hõbemedali pälvis Kristo Heinmann, M18 klassis tuli teiseks Olle Ilmar Jaama ja kolmandaks Mihkel Mahla. M45 klassis saavutas esikoha Ain Fjodorov, N45 klassis teise koha Edith Madalik, N50 klassis teise koha Ingrit Kala ja kolmanda koha Epp Käpa.

Teisel päeval võisteldi põhiklassi teatevõistlustes. Meestest tuli kahe OK Võru võistkonna vahel teiseks OK Peko esindusvõistkond. Hõbemedali võitnud võistkonda kuulusid Sergei Rjabõškin, Reigo Teervalt ja Kristo Heinmann.

REIN ZAITSEV

Tõnis Kase tuli Eesti meistriks käsipallis

Setomaa vald on pisike ning meil endal ei ole ühtegi Eesti tasemel pallimänguklubi, aga see ei tähenda, et meil ei oleks tublisid pallimängijaid. Kui varasemalt on juttu olnud Eesti meistrivõistlustel medaliväärilisel esinenud naisvõrkpallur Annabel Huigest, siis nüüd saame uhkusega ütelda, et meie vallast on ka Eesti meister käsipallis Tõnis Kase.

Käsipalli mängib ta Põlva Servitis, mis tuli sellel hooajal Eesti meistriks ja saavutas Balti liigas kolmanda koha.

Tõnis Kase. *Foto: Põlva Serviti*

Treener Kalmer Mustingu sõnul on Tõnis sihikindel, töökas ja vajalik mängija Serviti koosseisus ning loodetavasti ootab teda ees suur tulevik.

Eesti meeste käsipalli meistriliiga lõppes hooajal 2020/2021 põhiturniiriga. 15. korda Eesti meistriks tulnud Serviti saavutas ülekaaluka võidu, võites 19 ja viigistades ühe mängu.

„Seljataga on raske ja huvitav hooaeg. Raske ei olnud vaid mängudes, vaid ka kogu üldise situatsiooni tõttu viiruse leviku näol. Iga reisimine ja testimine ning pinge, kas võistkond on terve või mitte, tekitas mitmel korral omakorda pinget, et kas veame lõpuni ikka välja. Kiidan kõiki. Meil on sel hooajal olnud 49 mängu, oleme mänginud edukalt ja teinud sammu kõrgemale tasemele, saavutanud stabiilsust,” ütles Musting.

Kostipäävä̵l uut külälisi hulga vahtsit kohvigukotussit

MALKOVI PILLE
Seto Küük tegevjuht

Ütelgi' innidsel kohvigupäävä̵l olõ-õi olnu' nii hulga kohvkit ku śool aastagal. Aastagidõ joosul om kõik aig tulnu' vahtsit kohvigukotussit mano, nii ka' no' om hoolõlisi pernaisi ja peremiihi, kiä' tegevä' uma' kodovärä' vallalõ ja uutva' külälisi kodokohvkuhe.

Ütsädät kõrda nakas jal' augustikuuh, śookõrd 14.–15. augustil Setomaal liikumma hulga inemisi. Innidse' aastaga' näütäse', õt tahetas maitsa' seto rahva kodotsit süüke, kaia' talohuunit, küüsüdä' midägi' elämisõ kottalõ, kullõlda' laula, vaest eiski' tandsi' ja mõnõh kotusõ' saia' kokko tutvidõga'. Minevä aastaga külälisi arvu om rassõ üle lüvvä', a kõik piat tuu jaos valmi' olõma suurõ huviga'.

Keväjätseh jaoh panti kirja 25 kohvkut, a nii ku õks, elo ja aig käändvä' mõntkõrd plaani' vussi. No' om 22 kindlat tegijät. Tuuga' sis mi olõgi' kõigi aigu kõgõ suurõba hulga kohvkidõga' kostipäiv. Hüä, õt tõõnõtõõsõ tõtna tulõ perrit mano, kiä' julgasõ' pruumi'.

Seto Külävüüd piteh põńa puult tullõh om edimäne Toomasmäel kohvk **ÕKVA ÜLE MORO**. Vabatahtligu' ja lahkõ pereh uut küllä suuri ja väigokõisi. Paktas süvvä' ja saat näpovaihõl helmi tsuski'. Kohvk om vallalõ koon' süäüüni' ja kogo tulu lätt hüätegevüses.

VANAVALGÕ VÕIMALUS täüt uma kohvigu Setomaa nurmi päält koŕat lilliga' ja põrmandu pääle pandas põrmandurõiva', valgidõ kohvikannõ kollektsioon lüvväs läükmä ja karmoškaluu' kõrratas viilkõrd üle. Kindlahe tasos telli' ka' Inara pelmeene!

MANN MAJAKA MAN uut järge. Majakas näütäs sullõ tiid kalasüüke mano – kohalik järv avtas täütä' söögilauda ja aidmõts tävvendäse' süüke lisamaikõga'. Kokkosaamisõni' hüämeelelitsi Mannikõisiga'.

Edimäist kõrda tege uma talo ussõ' vallalõ Usinitsa küläh **VÄIKESAARE** kohvk. Paktas umakasvatõdust kraamist tett süüke, latsõ' saava' hällü', hüpädä'-karõlda' ja mässädä'. Tutvustõdas närdsast põrmandurõiva kudamist, ku tahat, saat eis' ka' pruumi'!

Nostalgilisi üllätüisiga' võtt teid vasta 420 aastakka vanah küläh huvtav ja ummamuudu Niitsigu bussijaam, koh om säet **BUSSIJAAMA PUHVET**. Vanõba' inemisõ' tiidvä' kül', õt midä puhvedist osta' saat. Pääle puhvedi om kohvigumajah kõigi jaos midägi'!

Suvitsõlt sumisõv Verska gümnaasiumi moro võtt vasta kõlladsõ-musta juunligatsi eläjidõga'! **HOOLÕLINE SÜLLEM** lahkõs noorusõst ja tetätahtmisõst! Miihõngulinõ ja miimaigulinõ üllätä-äi kedägi', nii piatki' olõma. Naaru ja hüvvä olõmist jakkus kõigilõ!

Saabolda poolõ sõitõh jovvat tiidä'-tunt kohvkuhe **MAAGÕKÕSÕ MAITSÕ'**. Maagõkõsõ söögimaikõ maitsma oodõtas nii suuri ku väigokõisi, siist- ja säältpuult piiri.

Mõnõ' kilomeetri' sõitmist ja Kriisa talo näpotüü ilmailo seto rõivih inemisiga' ja seto süükega' võtt teid vasta. **KRIISA TALO KOSTIKOTUS** üteh latsikohvkuga' om mõlõbal augustikuupäävä̵l vallalõ.

Piusa jõõ viirde Korela küllä joudõh om **VÄIKO KÕIVO KODO** kohvk. Tulõ pääl kiis ruug ja halja paďa pääl om mahlanõ kotlet.

Lihtsa parkmisõ tsõõrliiklusõ kõrraldusõga' saat naada' minemä Matsuri poolõ, koh śool aastagal om kats kohvkut: **NÄPOTÜÜ KOTUS** ja kogokunna kuuhtüüh luud kohvk **MATSURI**. Näpotüü kotusõh paktas lambašašlõkki, suulliimi, seto paksu putru, suidsulihha, tõistsagamaist kartohkaputru, käsitüüleibä, kohopiimäpallõ, seto piirakut. Matsuri tähendäs jaapani keeleh pido vai festival. Matsuri kohvkuh võtt teid vasta rahvusvaihõlinõ seltskund.

Setomuudu nimega' kohvkuh **HARRÕORO HÄMMÄTÜS** saat tävveste umma ja toorõst maavärki, kuuh kõigi poolkidõ töiega'. Õnnõ savvusannašašlõkk ja maa seeh küdset lambaliha omma' valmi'. Kartohkas pandas aiksahe suurõ paaga' tulõ pääle kiimä.

OBINIZZA ÜÜLOKAALIH om kuum muusika ja kuuma' joogi' – Ivvan-tsäi ja vatuga' kohv, külmä' joogi', sakuskataldrigu' ja kuklikuńa', *sacheri*' ja mätäskoogi', kikkaseene' nii ja naa. Pääkokal Niilol pidi olõma ka' määnegi' salahus! Süüke ja juukõ pias jakkumma 00.00ni'!

Puulpühä tege uma suurõ' ja uhkõ' värehti' vallalõ **RIKKA IVVANI MAN** jo kellä 11st, sis saat juuki ja kuuki, tśuut ildaba lämmind süüki. Vanah taloh om kõik vannamuudu – süük, juuk, laul ja ar'tundmishüvvämiilt pakva puut.

Huvtav om tuu, õt õgal aastagal kõrraldas Helmekaala leelokoor uma kohvigu vahtsõh kotusõh. No' om sis järekõrd **TIIRHANNA TALOKOHVKU** käeh. Tsõõripiteh küläl om mitugi' nimeseletüst, üts näist seletäs, õt sõa' ja tapõlusõ' õks joudsõ' jal' tsõõriga' siiä' tagasi, oldas valu piiri pääl. Laulusõsara' Helmekaala koorist kutsva' teid lahkõl meelel ja hüä sõnaga' ja pakva' hüämaigulisi süüke.

Talo peremiis Arno võtt teid vasta järgmädseh kotusõh. **UMASTÕ TSÄIMAJA** „Supiküük“ pakk mitund sorti ruuga: pardsiliha seljanka, hapukapsta borš, kürvidsä- ja aidvilä ruug. Viil saat hanimunnõst pannkuukõ maasiga-, vabarna- ja mustigasahvtiga', seenepiirakit tsäiviiga'. Üllätüse' omma' eksklusiivsõ', tulõ' kaema!

Tii kõgõ piiriveeretsebä kohvigu mano om umaette huvtav, piirivalvuridõ silmä' kõik aeg kaesõ' teid kõiki! Kohvigu nimigi' om tuuperrä **KOHVIK PIIRIVEEREH**. Edimäne külä – Vinski – Vinnemaa puult kaieh om teküs ja illos kotus.

Ku jovvat Kirsi tallo, sääl võtt teid vasta naarulinõ pernaane. Sääl paktas vanaimä süüke perrä tett täämbätseao süüke. **ILOLINÕ KIRSITALO** – seto köögi lemmigu': kruubipudõr suidsulihahämmätüsega', katõkäe võidleib Kirsi talo savvulihaga', lambaliha šašlõkk, sõir, kohopiimä plaadikuuk marjuga', kirriv pini ja viil hulga hüvvi soolatsit ja magõhit süüke. Ka' meistridõ joogi' uutva' juumist.

Tiidä' ja tunt festivalikotus Ostrova võtt teid śoo aastaga puulpühä vasta ja muidogi' om sääl ka' pillimehe' ja muusiga. **OSTROVAORO PERVEPÄÄLNE** pakk pääle sooladsõ ka' magusasõbrolõ *panna cotta*t kama ja Ostrova marjuga', nöpsega' kohopiimäkreemi, *crème brûlée*d, mia om katõt kohaligõ põlda marjuga'. Latsilõ omma' erälde söögi'. Kõik piasi' küll rahul olõma.

Piusa veereh Jõksi küläh Mäeotsa taloh julgasõ' julgõ' ja tüütegijä' inemisõ' edimäist kõrda hindä elokotust suurõlt vallalõ tetä' ja külälisi vasta võtta' kohvkuh **PIUSA VEEREH**. Tasos minnä' kaema, perrega' tutvas saama ja hüvvi süüke maitsma.

A ku julgat minnä' üle Piusa iju, sis jovvat permakultuuri kunigriiki Eikellegimaalõ. **EIKELLEGIMAA KOHVKUH** saat pruumi' sääl samah pindridõ pääl kasunut kraami, kõrval mõtsast koŕat siini ja marju. Kindlahe om olõmah ka' hüämaigulitsõ' hainasöögi'. Olõmah omma' ka' seigelüse' jõõ pääl ja viil hulga huvtavva.

Seto Kostipäävä Külävüü kõgõ inäp lõõnõpoolinõ kohvk om **KOGUKONNA KOHVK**. Sääl paktas nii lihapata ku ka' kergebit ja huuaolitsi süüke. Hulga om hainusüüke, selle õt kotusõ pääle om tulnu' Võromaa Vegan uma söögibussiga'.

Määne pias olõma kiirus, õt jovvasi' õgalõ poolõ maitsma, kaema, kullõmma? Võisi' tetä' kodotüüd ja sorti' vällä kotusõ', kohe kindlahe tahasi' jouda'. Kõik kohvigu' omma' kiräh FB Seto Küük ja Kostipäiv ja augustikuu edeotsah visitsetomaa.ee lehe pääl.

Huvtava' ja esimuudu kats augustikuu päivä omma' meil iih uutmah.

Kokkosaamisõni'!

Helmekaalu kostikotusõh. *Seto Köögi kogo pilt*

ObiNizza Üülokaal uut külälisi. *Virro Kersti pilt*

Rikka Ivvani man. *Virro Kersti pilt*

Vanavalgõ võimalus. Inara ülemine poolka. *Virro Kersti pilt*

Seto lipuga' jalgrattal ümbre Eesti, 6.

Alostus veebruarikuu leheh.

RÄNI HELE
KAURI AARNE

Rattaretkel. *Kauri Aarne pilt*

Katõtõistkümnes päiv, 26.06

Hummok. Mi kai ilmatiadõt, tuu oll õks väiga' masõndavalt ütekülgne ja kuum ja mi võti vasta otsusõ jäiä' Kirimäele õdagut uutma tervüst ja ohutust silmäh piteh. Aarne käve ütsindä tandemil sõitõh 3 km Taebla poodih söögikraami ja vii peräh. Teimi pelmeene, jeimi kohvi ja hulga vett. Aarne kai ja sääd jäl' ratta kõdara' ja piduri' kõrda. Peimi' lõõnaht.

Kaemalda' kuumalõ ilmalõ mi lätsi viil Elmo ja Inga häärberi, mia oll raudtiitammi lähkoh. Inga om Haapsalu kultuurimaja kunstnik, väiga' ekstravagantnõ, tark ja tsärre naane. A timä miis om mu ammunõ sõbõr, kinkõga' murdõiä aigu sai hulga kuuh oltus. Oh midä kõkkõ om Elmo jo 10 aastaga joosul joudnu' ehitä' ja tuul kõõl paistu-ui otsa tulõvatki'. Inga om toolõ kõõlõ mööbli sisse mõtõlnu', mia kõik paistus ku muusiumih olõvat. Kae' ja imestä'...

Meele pakti kuuki ja ingveritsäiu. Kuumus taha-as kuvvagimuudu perrä anda', mi otsusti edesi liiku', kas vai tśuutkõsõgi', muido mi saaki-i Läänemaalt kavvõbahe. Tśuuda om tuu, õt ku eis' inäp Läänemaal elä-äi, sis nakat inemisi ja kotussit tõismuudu kaema. Om igätsüs, a õgas tagasi ka' tahasi-i, om tiidä' nuidõ kotussidõ hädä', kõik nuu' inemisõ', kiä' olõ-õi uma' inemisõ'.

Mi naksi edesi sõitma müüdä hüvvä kergliiklustiid, kooni' tuu sai otsa. Suurtiid piteh joudsõ Palivere hiiepuu mano, sääl tei pilte, helstimi nuilõ, kiä' olli' meid otsnu'. Jalodi üle raudtiiviadukti (Hele pelgäs kõrgust, saa-as sõita') ja sis joudsõ üüses Ristile. Nefretetel nakas halv ja oll vaia löüdä' telkimiskotus. Mi panni tuu raudtiitammi rattatii kõrvalõ tśuut Ristist edesi. Meil Aarnega viil tulõ-õs und, a Nefretete oll väiga' väsünü', selle õt timä lõõnõ aigu maka-as.

Järgmätses pääväs oll plaan jouda' Talinahe. Viimätsidõ päivi rattasõitõ olõ-õi mõtõht kokko lukõ', nuu' jäi' umbõs 20 km pääle, a saisahusõ' olli' tuud väärt. No' Talinast edesi õga inäp tutvit tii pääle nii ku nii jää-äi.

Kolmõtõistkümnes päiv, 27.06

Mi heräsi, näo' kuumusõst paistõh, panni aśa' kokko ja naksi edesi liikumma, kindla plaaniga' jouda' Talinahe. Kruusanõ raudtiitamm paistu-us inäp sukugi' kergliiklustii mi ratta jaos. Pümmeparmu' olli' vällä tulnu', nä olli' kõik aig mi ümbre ja ku halusalt nä purri'. Tii oll mõtsa välläviimisõ massinidõ vai traktoridõga' reppi sõidõt ja tii pääl oll iih viil üts suur massin, minkõst müüdämineminõ põhjust latsõhaagisõ lääpävaomisõ, nii õt peräkäro oll tävveste kõvõrahe. Mi olli hädäh, paranda' tuud ilma õigidõ jupõlda' mõista-as. Ja mi otsusti, õt naka-ai hindätapmisõga' tegelemmä ja suurdõ liikluistõ säntse rattaga' lää-äi ja panni plaani minnä' rongiga Keilast Talinahe. Turbahe lätsi müüdä kruusast tiid. Seimi' väläh, kohvkust sai kuuma kohvivett ja tehnikat laati.

Keila oll peris illos liin, a tõõsõkeelelist rahvast oll liisnalt pallõ. Juhusligult saimi' kokko üte vana tutvaga', kiä küüsse, õt kuvvamuudu mi olõ Keilahe ar' essünü', a sis mi kõnõli ratta hätist ja patumõttõst, õt mi taha rongiga' edesi sõita'. Ku no' ausa olla', sis kuumus oll meil keti peris maaha vidänü' ja mi olli õks väiga' läbi. Mi vaivat olõkist tä kand ette mi ütidsele sõbralõ Võsa Ernolõ. A tereh ja hüvvä aigu ült, mi lätsi edesi ja saimi tiidä', õt Keila ja Valingu vaihõl sõida-ai rongi ... lätsimi sis edesi.

Mi essüskeli nii pallõ, õt Aarne ai uma loogikaga' GPSile vasta ja mi tei uma reisi edimätse suurõba essüh rännägu. Edimält müüdä põldu raudtii kõrval ja peräkõrra müüdä raudtiid, koh rongi' sõida-as. Kuumus ja halv tii ḱaumisõs. A tsiht oll silmi iih, mi olli higidse' ja palanu', a joudsõ Valingu piätüiste. Nuu' vahtsõ' ja nn ilosa' perrooni', no nuu' omma' tävvelik disainikatastroof, nuu' kaidsa-ai sinnu tuulõ, päävä õga ka' lumõtormi iist. Kaḱo om maainemisist, kiä' piat rongi uutma, õt tüüle vai kohegi' jouda', ajastus piat väiga' täpne olõma.

Mi joudsõ Talinahe, maaha lätsi Nõmmõl, selle õt sääl eläs mi sõbõr Võsa Erno, kiä om kunstnik, varahappa om tiinnü' rahha ahja ehtämisõga' (tege väiga' ilosit ahja, õgaüts ku kunstiteos), a koroonakriisi ja tehniga arõng kärp säntsidõ meistridõ sissetulõkit ja no' oll tä tüüh valvurina. Mi võti ühendüst tä sõbraga', kinkõ kunstnigunimi om Tuutu, tegelik nimi Taave Tuutma, kiä om tüül eläjäaiah eläjidõhuuldajana.

Tuutu sõit meele Nõmmõlõ vasta, õt meid juhata' Erno hoovi pääle telkmä. Sinnä' oll umbõs 2 kilomeetrit. Joudsõ kohalõ. Moro oll haina kasunu'. Armas tagahuuv, koh mi sai olla' nn kämpinguh, midä Tuutu uhkõlt tutvust ku hindä suvilat. Meele näudäti ar', õt ku vaia, sis päsemi tarrõ, õt laati' telefoni. Mi mõtli, õt kuis ja kunas ja koh tetä' kokkosaaminõ Talina setokõisiga'. Nuu' plaani' sai' järgmätse päävä pääle pantus. Herr Võsa pidi joudma tüült järgmätse päävä hummogu kellä kümne aigu.

Mi kõnõli viil Tuutuga' maast ja ilmast ja setokõisiga' kokkosaamisõst ja ka' saatõst „Säitsmese'. Duubel", nimä' tundsõ mi vasta huvvi. Mi kutsi ka' näid kirä tiil järgmätses pääväs kohalõ, a kaḱos näil oll tuu aig kinni. Meil tull jäiä' kavvõbast Talinahe, õt nä saasi' meist luu. Mi missioon oll, õt Setomaa õks pildih olõs ja õt ärgitä' inemisi ütskõik mäntseh tervüsliguh olokõrrah vai iäh rattil reismä ja haljalt mõtlõmma. Mi hiitsi magama, õt hummogu kokko saia' herr valvur-kunstnik-ahosepp-oppaja Võsaga'.

Nelätõistkümnes päiv, 28.06

Hummok. Herr Võsa Erno joudsõ tüült. Arodimi, õt kuvvamuudu õdagu kellä säitsmes Vabadusõ välägu pääle häkelüsildä' saia'. Kaimi kaarti ütte ja tõist piteh. Mõtli ka' rongi pääle. Herr Võsa tutvust viil võimaluist, koh saa hinnäst kõrda säädä' ja muid toimingit tetä'. Hele ja Nefretete lätsi' kõrraga' hinnäst kõrrastamma. Aarnel oll vaia viil rattapoodõst läbi ḱavvu', õt saasi' haagisõ jupi kuvvagimuudu sirgõs, a midägi' toimivat õks saa-as. Kiilast olõ-õs suurt api.

Rongi aig oll jo müüdä lännü'. Võsa Erno oll tśuut maanu' ja ollegi' aig naada' liikumma. Herr Võsa otsust meele grupijuhis ja abisilmis tulla'. Nii mi sis Nõmmõlt naksimigi' sõitma Vabadusõ välägu poolõ. Mi sõidi müüdä ḱaumistiid, selle õt kest sõidutiid rattaraa pääl sõidi' elektritõuksi', kinkõlõ mi olõs jalgu jäänü'. Ja jäl' oll Hele jaos mitte sõidõtav viadukt tii pääl ja viil õgasagamaist hirmu. Üts jago maad oll vaia jala minnä'. Nefretete haagis oll ka' kõik aig inäp ja inäp kõvõrihe vaonu'. A kohalõ mi joudsõ.

Meid oodi' kohaligu' seto' iihotsah sootska Paaba Palagaga', kiä oll huulmalda' kuumast ilmast hinnäst uhkõhe seto rõivihe säädnü', naaraht ja oll õkkapiteh tukõv ja äge naane. Ma olõ seto naisi kõõ avvustanu' jo näide naarahusõ peräst.

Arvu ma saa-ai, kost nä tuu jovvu võtva', kas kerkost, maausust vai hindä väega' ehtidõ kuurmast. Mehe' omma' siih kandih küländ šovinistligu', a naase' pilisese' ja omma' õnnõligu', eiski' väsütäv ja suur latsikari mõota-ai naisi. Kõõl ilmal olõs valu tiidligul tasandil vaia tuud fenomeni uuri', ma usu, õt tuu salahus olõ-õi kavvõndõh, a tuud pias parhillatsõ katskitsõ ilma aigu parandamisõ nimel jo uurma.

Nii nä meid hüämeelelitsõlt ja kingtüisiga' vasta võti'. Ma sai hindäle ilosa kaalaehte – tsäposka – ilosah väikoh kotikõsõh. Tuu om mul no' ehtist kõgõ edepuul. Ja tśuuda, näide naarahus valu nakaht külge, peräst kai, õt ka' ma' naarahudi pilte pääl, midä ma olõ-õs jo aastakkõ tennü'. Õkka piteh lämmi ja illos vastavõtt ja and joudu mano. Mi ai juttu, meid pildstedi ja filmti. Sis mi lätsi hüvvi suuvõga' lakja.

Peräst lätsi läbi vanaliina. Üts saksofonimängjä, kiä ilostõ huulidsa pääl mänge, jätt mängmisõ katski, kitt mi ratta veeremit. Mi tehnsi timmä ja naarahtimi tõõnõtõõsõlõ. Miis kai meele pikält viil perrä ja mänge edesi. Õks ütesagamatsõ' hullu' tundva' tõõnõtõõsõ ar'. Mi käve söögipoodih ja lätsi Nõmmõ staapi Võsa poolõ tagasi. Seimi ja aimi juttu ja Võsa, kinkõl oll ka' 45. sünnüpäiv, võtt vasta sõpru sünnüpääväsuuvõ ja läts magama, täl oll järgmätsel pääväl tüüpäiv. Tuu matka joosul oll mi sõprustsõõrih jo kolmada inemisõ sünnüpäiv, kohe mi juhtu. Edimäne oll Kutt Pärnust, tõõnõ Kelner Jaan ja kolmas sis herr Võsa.

Plaan oll järgmätsel pääväl rattaga' edesi tegeldä', haagis sõidukõrda säädä' ja sis edesi minnä'. Mi ai viil veiḑo juttu Lianne Tederiga', kiä oll herr Võsat õnnitlõmma tulnu'. Arodi maast ja ilmast ja ütest hindä plaanist, väikost muusigaseminarist noorilõ mi puul kotoh Tserebih. Tä tahtsõ väiga' ühinedä' ja luutsõ ka' nuuri üteh võtta', kiä' olõs aśast huvtõt. Kutsõ meid hindä mano sanna, a meil nakas jo aig olõma, õt edesi sõita' – pääväh oll vaia jouda' 60–70 km sõita', õt 6. juulil olla' seto jaanipäävä puulpühäs kotoh.

Arodimi, õt määnest tiid müüdä sõita'. Ku saasi', sis olõs mõistligup sõita' päämätselt müüdä asfalttiid. A tulõ-õs üttegi' hüvvä mõtõht. Kõik olli' ülnü', õt Narva-Talina maantii om eiski' autojuhtõ jaos ebamukav ja arvati, õt rattaga' viil inäp säntsel kujol ku meil oll, õt meele olõ-õi tuu suurtii pääl kotust. Säntsidõ mõttidõga' lätsi lakja. Mitmõs päiv saisakut. Vildak ratas. Eloohtligu' tii'. Ilmatiadõh ähvärd pikse ja tormiga'. Hindäkimmüs oll jäl' mi üts nõrgõbit kotussit, a tarku otsussidõga' jääs täüskasunu' ineminõ õks ello. Edimäne asi oll ratas sirgõs saia'. Sis kaemi edesi. No' magama ...

Viietõistkümnes päiv, 29.06

Hummok. Edimäne asi oll helstäminõ Duublist. Vabandõdi, õt mineväl pääväl nä jovva-as Vabadusõ väläku pääle ja mi lepe kokko ao, õt kunas nä tulõva' meist luku tegemä, mia tuust, õt lugu oll nn boksipiätüsest, selle õt ratta kõrdategeminõ õks viil käve (Aarne proomõ sadulaposti külge pant haagisõkinnitüse kaldõnulka ravvast juppõ ja EPO liimiga' paranda'). Mi sei ja tegeli õgapääväasjuga'. Mi anni intervjuu ja lasi hinnäst filmi', kukki' EPO liim olõ-õs kivistünü'. Kahtlasõlt pallõ asju küüsüti Nefretete käest ja õga timä küüsümüisilõ vastatõh hinnäst tagasi ka' hoia-as, peris naḷakas tull tuu tulõmus, a õga meil väiga' naḷatuio olõ-õs. Nakas sadama ja Aarne vändäs K-Rauta puuti ja ost õgasagamaist kraami, midä vaia lätt. Päiv läts raisku, a ratas sai kõrda.

Väiga' suurõ ao kaomisõ teküti' kuumus, valgus ja haakõseadeldisõ tuutjapoolinõ mittetävvelikkus ja aokiränigõga' ao klapmapandminõ. Tuuperäst mi otsusti, kül' rassõ süämega', sõita' rongiga' Narva vällä. Tuu and vaest inäbä aigu mano Setomaal müüdä kuntligatsi teid sõita'. Mõtõld, tett. Hummogu varra Nõmmõlt Balti jaama ja säält edesi Narva.

Ka' rongi pääl oll inemisi, kiä' olli' huvtõt nii Seto rahast ku ka' Seto kunigriigipääväst. Oll inemisi, kiä' olli' jo Setomaaga köüdet, kinkõl oll sääl vanavanõbidõ talo ja kinkõl oll plaan õkva ka' Setomaalõ minnä'. Oll pettünüisi, õt kunigriigipäiv edesi tougati septembrihe, sis näil oll puhkus müüdä, a midä tetä'. Oll jo kriisiaig.

Mi joudsõ Narva. Narva jätt hüä mulje. Inemisõ' olli' kül' noroh ja huulidsa' tühä', a liin oll puhas ja teenindüs viisakas. Linnus oll võimas. Mi tei pilte nii Lenini kujost ku ka' linnussõst, rattast ja lipust. Kaehudi Vinnemaa poolõ. Liinah jäi kõrva päämätselt vinne kiil. Narva vindläse' käve' höste rõivih, olli' hillä ja intelligentse', midä peräst Jõhvi inemisi kottalõ saa-as üldä'.

Mi sõidi rongiga' tagasi Jõhvi poolõ, selle õt õkva läbi kaivandusala päse-es. Suurõp tsilk tõrva sattõ mi rändämisõ miipatta Jõhvi rongist vällä tullõh. Aarne tull rongist vällä, tandem käekõrval, ja Hele üteh Nefretetega' jäi' uma haagisõga' matsligult sissetrügividõ inemisi punti kinni. Aarne, tundõh puudust uma reisikaaslaisist, pand ratta perrooni pääle maaha ja oll jo valms jovvuga' uma reisikaaslaisi vabastama, a siski' sai naispereh eis' rongist vällä. Pääle kõõlõ toolõ maha-as mi rattarong ka' vallalõtettült raudtii üleḱaugi toropostõ vaihõlt kõrdapiteh läbi.

Kõigist hiitümisist üle saieh mi otsusti Jõhvi liina ette võtta'. Mi sõidi ja käve. Teenindüs päämätselt vinnekeeline. Poodih proomiti kül' kuvvagimuudu eesti keeleh ka', a väiga' mõistõta-as. Kaimi mõnt tśuudat ehitüslikku välläm ötõldust, kuvvamuudu mõnõlõ majalõ oll remonti tett, nõukaaig mia nõukaaig, mõni asi ai valu naardma. A samah oll ka' ilosit maiu, näütüses Jõhvi raamadukogo ja liinavaltsusõ hoonõh. Liinavaltsusõ huunõ ette joudõh näimi, õt juusk turismiinfopunktist vällä üts nuur naane. Edimält tä kõnõt meid inglüse keeleh, a ku näkk reklaamõ, mia' olli' ratta pääl eesti keeleh, sis tä kõnõl miika' puhtah eesti keeleh. Tä oll loohka naistõrahvas, kiä julgõlt jagi meele piirkunna kaartõ ja tutvust telkimiskotust, tahtsõ miika' pilti tetä' ja tekk ka meele pilte. Edimäne positiivnõ kogõmus Jõhvist.

Edesi naksimi vahtsõ ja ille kergliiklustii pääl kodo poolõ sõitma. Jõhvist sai Ahtme ... No angõ' kannahust. Oll tävveste olõmah märgistet kergliiklustii, koh pia õga paarisaa meetri takast oll autotiist ülesõit ja õga kergliiklustii jupp lõppi ja naas pääle korgõ veerekiviga'. Mi rattarongi jaos tähend tuu tuud, õt 200 meetrit sõitu ja sis kõik kolmõgese ratta päält maaha ja sis vahtsõst pääle ja nii kõik aig. Ja nii läts tii läbi Ahtme mitu kilomeetrit, müüdä „kõlblik kooni'" tähtao ammu' ületänü' mittetasast ja tugõvalt lahenut, täks mäekaibjidõ puult alt tühäs tett asfalti. Meil oll vaia jouda' Kurtna järvestikku kohegi' järve viirde. Alutagusõ spordikeskusõ mano sai sõita' jäl' väiga' hüvvä käänolist rattatiid müüdä. Sõitminõ võtt aigu, selle õt Helel tekût hirmu õga viinõrõ, mia tii alt läbi juusk, õga kraav ja järsäk rattatii kõrval.

Nime poolõst mi olõs tahtnu' laagri püstü panda' Kuradijärve viirde, a lätsi õks sinnä' lähkohe Martiska järve viirde RMK lõkkõplatsi mano. Illos plats, erälde, kõrralik kemmerg ja lõkkõasõ. Tśuut naardma ai, õt kuvvamuudu mi hinnäst üleväh pei. Lavvaalonõ oll suidsuotsõ täüs, eis' mi tei suitsu ja väiga' kaimi, õt rämpsi jääsi-i maaha. Säänestmuudu mi olli kõik aig pruumnu', õt peräst meid jääsi' puhas.

Aarne tekk õdagusöögis tulõ pääl vorstõ ja mi hiitsi magama. Üüse nakas kõvastõ tuul puhkma. Hüä, õt meil telk oll pant säntse kotusõ pääle, õt tuul tuud ümbre aja-as ja ka' ratast õga muud kraami lakja pillu-us. Telgist oll kuulda', õt kuis üts varõs opas umma poiga, tuu tulõt miilde ka' mi kodo jäänü' tsipakõsõ'. Tämbä oll jo tuu päiv, ku Claudia mi maja ja eläjä' jätt ja naabrimiis pidi tulõma näile vett ja süvvä' andma. Mi jäi magama.

Lätt edesi järgmädseh leheh.

„Põhitüü“ Uusvadah ja kirmask – kuum juuli

KAUKSI ÜLLE

Ku Obinitsa Uus Teatri OUT suurõ hoodaga panď kõik suvõetendüse' erinevidõ kotustõ pääle, sis tundu kõik õigõ, a ku kätte joudsõ tiätriõdagidõ aig, läts kipõst. 23. juuni jaanipuulpüha etendüse jaost Müürümäe taloh tullď peremehel Riitsaarõ Evaril ehitä' nii lavaruum näütlejilõ ku pingi' päältkaejilõ.

Pääle etendüst olli' viil jaanituli ja kontserdi' Baaba ja Ka ni Naabrimehe' kuuhsaisult. Saisõmi ja näütlimi välilaval ja mudalasõ' ni kiholasõ' imesi' verd. A üle poolõsaa päältkaeja sai elämüse. Mõnõki' inemisõ', kiä' olli' migulapäävä galeriih, tulli' vahtsõst kaema.

Ilolinõ Kirsi talo kutsõ meid etendüst andma 29. juunil. Vahtsõst kõik lavakujondus ja kostüümikasti' bussikõistõ ja Kirsi talo aidanulga mano viiä' ni üles säädä'. Publikut ollď śookõrd õgah iäh – nuuri malevlaisi, kohalikkõ iäkit kultuuritugisambit, kultuuritüütäjit liinast ja suvitajit muialt Eestist. Päiv tekḱ valgusõ ja publik ollď kuum, Kirsi talo rahvas kostiť meid puhvetist hõrgutisiga ni kutś tagasi. Piasi' küll minemä, a tiid kas 15 inemisõ kalendrih mõni vaba õtak viil ütel aol om kuumal suvõl.

12. juulil Uusvatta etendüst andma mineki ma võti eis' iist. Om jo „Põhitüü“ lugu kirotõt Vahelaanõ Paali jutustusõ perrä. Lugu eis' juhtu timäga, ku tä ollď 13 aastakka vana. Järvelilli Rein üteľ, õt innitsest kolhoosikontori ja viil innitsest karskusseltsi majast külä kultuurikeskusõ tegeminõ om poolkõlla ja pääle sainu ni pinke tä midägi meele lupa' saa-i. Vana kolhoosiaignõ kirotuslaud, minkõ kuuri alt lavalõ nõstimi, lagosi lakja, a tuu väiku via jaost om śoo ilma aigu akutrell. Kilega katõt aknidõ ette sai ummist veimevakkadõst lööt mõnõ' tuu ao hõnguga aknõrõiva' ja rõividõvahetusõ säädsemi katlaruumi.

Piletit muudku panti kinni ja ollď jo kahtlanõ, õt kas kõik õks ar' mahasõ'. Siski mahtu üle 100 inemisõ ar'. Tõisi külälisi siäh ollď ka Vahelaanõ Pauli tütär. Niisamatõ võtťť etendüsest osa ka Kalkuni Andreasõ pinikene, kiä pidigi haukma, ja Lenna ja Lauri väiku pujakõnõ. Edimädseh riah istõ ka esä Viktor. Nii sai näüdendi partorg laval rapta' kulakut, õt pappi olõki-i viil vällä saadõt. Ollď jo tegevüs juhtunu siihsamah, Kalinini-nimelidsõ kolhoosi kontorih.

Aplaus ollď väkev ja peräh jakku kitmist ni kirmaskih laulmist viil kavvast, olõ-s aigu kassatki üle lukõ'. Järgmädsel pääväl kannimi õks Uusvada külämaja hüäs 20 protsenti pileditulust üle. Mi bussikõsõ võti sattu muidoki dekoratsioonidõ ala bussi tagaotsa ja tullď tütrega kotoh varuvõtmõ peräh kävvu'. A rindetiätri mi umalt olõmisõlt olõ ja õga tükk palas vällä veidо tõistmuudu. Meil om nigu suurõh tiätrih mõnõh osah mitu näütlejät, kiä' ütstõõsõ ala mängvä'.

Nüüd om viil jäänü 6. augustil kell 18 Taarka tarõh ja 21. augustil Obinitsa puhkõmajah „Põhitüü“ ar' tetä'. Piami plaanõ tulõvast suvõst ja ringreisest Mulgimaalõ ja Hiiumaalõ. Eelarvõt meil olõki-i pääle pileditulu, a aigu om viil vähämb suvõl käeh.

Olõmi õnnõligu' mängih ja päältkaeja' omma' tennänü', õt kodo lähkoh ka uma tiätri om.

„Põhitüü“ etendüs Uusvadah. *Sootsi Tamara pilt*

Piitrepäävä kirmaskih Uusvadah. *Riitsaarõ Evari pilt*

„Põhitüü“

- **Kauksi Ülle näüdend**, midä mäng **Obinitsa Uus Teater OUT**.
- **Lavastus:** Kauksi Ülle ja kollektiiv, nõustaja' Mäesepä Lauri ja Merca.
- **Kostüümi' ja lavakujondus:** Riitsaarõ Evar ja kollektiiv.
- **Mängvä' ja laulva':** Riitsaarõ Evar, Blumi Priit, Malkovi Pille, Kõppo Jacobsoni Külli, Sundelli Harri, Orava Kairi, Hõrna Aare, Raali Ain, Piholaanõ Guuri, Ojamõtsa Lea, Kauksi Ülle jt.
- Etendüs om üteh kaehusõh ja katõh pildih, seto keeleh ja seto muusika ni laulõga. Pikkus umbõs 60 minutit.

Õiõ Seto' 10. juulil Luikjärve talo moropääl

SARVÕ ÕIÕ

Nimi nimest. Tuu olõ-õi tähtsä. Oll vaia määnegi' nimi panda', ku innine nimi pudõsi lakja, a miaki' kuvvagimuudu olõ-õs miiltpiteh. Kõgõ vanõp laulunaane, kedä inäp olõ-õi, pakk Viirpoolidsõ', mia' olnu' nuil päivil kõgõ õigõp, a taha-as läbi säntse nime hingeh jäiäki' hoitma hallu. Oll vaia edesi olla', õt kiä' siiä', kiä' sinnä' ja sis saigi' sääne. No' jo' katskümmend üts aastakka.

Olõ-õi mi tahtnu' olla' edimätse', õgas ka' jäiä' viimädsest, a olla' olõmah, saia' kokko ja laulta'. Dokumente perrä om registreerit Setomaalõ, Obinitsa. Ku no' aastagidõ peräst kaia', sis mi olõgi' kas juuri vai elämisõ perrä kõik śoost nulgast, mi kõigi hiro'-haro' joudva' kuvvagimuudu dokumendi mano. Huvtav. Tuud edimält tiiäki-is.

Luikjärvel. *Sarvõ Jaani pilt*

Ma' tunnõ ja olõ ńoidõ kõgõ noorõbidõ naisiga' kuvvagimuudu inne leeloparki kokko puttunu', tiiä ja olõ näidega' laulnu' latsõiäst pääle. Ka' sääne asi. Saaki-i arvu, õt kas nimä' omma' tulnu' vai ma' olõ näide mano lännü', a vaest mõlõbat.

Kokko mi korju harvakutti. Aig om sääne. A alos om mitmit aastakümnit tagasi tekkünü' ja ku tuu om kimmäs, sis õgas piaki-i kõikaig nõnnapiteh kuuh olõma. Ku ilm taht ja lask, sis mi ḱau kokko ka' edesi, ja ku tulõ määne häkelüs, sis tuu vasta saa-ai.

Luikjärve talo moropääl oll hüä olla', säält olõ-õs vaia kohegi' ar' joosta', ka' mõttõ' püssü' kuuh ja selgünesi'. Aig joudsõ õdaguhe ja laulu' helisi' kõgõpäält mi hindä jaos ja ka' nuilõ, kiä' olli' tulnu' Kullо tallo meid kaemahe ja kullõmma. Väläh om kõõ laulõt ja väläh ommõgi' hüä laulta', sis ilmakõnõ avitas ja pääväkene laul ka' perrä. Lauluhelü' köütvä' kõõpäält laulja' kokko ja sõna' tulõtasõ' miilde innitsit aigu, tulõva' miilde nuu', kiä' omma' inne meid nuid laula laulnu' ja kinkõlt mi olõ uma elo ja helü saanu'.

Mi olõ siih ja mi saa anda' läbi hindä innitsidõ immi laula kullõlda' muidogi' uma mõistmisõ muudu. Mi saaki-i olla' nuu', kiä' omma' ńoo' laulu' laulnu', mi olõ mii' ja olõ säntse', ku olõ. Ku innidse' imä' omma' miika' rahu, sis om höste, a ku olõ-õi, sis olõ-õi. A mi muido laulasi-i, ku nimä' olõsi-i meele miiltpiteh.

Suvi ommõgi' laulmisõ ja kulďatamisõ aig. Noorõh iäh piäsi' kõik latsõkõsõ' ja näiokõsõ' pallо laulma ja ilotamma, näile kõlbasõ' kõik ilosõna' ja rõõmulaulu', nä piat kasuma ilosõnnu ja umakeele keskpaigah.

Linikpää' linnukõsõ'

Linikpää' linnukõsõ'. Kost nä peri omma'? Luikjärve taloga' om mul läbi aastagidõ (vaest jo kümmegi') olnu' kõõ määnegi' unõnäolinõ mälestüs. Olõs ku johtunu' aomulku, koh tämbäne päiv kõrras kohegi' tulõvahe aigu vaos. Ütskõrd istõ tśassona iih tiiveereh, tull tiiä-äi kost mi mano üts pikki hallõ habõnidõga' teedakõnõ pinikesega'. Näüdäs tśassonat, tekk tśassona ussõ vallalõ, võti oll tälle tiidä' kotusõ pääl, ja sis tä kattõ pikä haina sisse. Peräst mi küüsse, a sääl kohki' säänest elä-äi, amki' viil pikki hallõ habõnidõga' teedat.

Ńoo' linikpää' linnukõsõ', kiä' Luikjärve talo moro pääl vannu laulõ lauli' ja vannu tandsa tandsõ', olli' ja nii ku ka' olõ-õs siistilmast. Ehedält ja armulitsõlt kõnõli' nä innitsõst olnust aost, tõi' kostkilt väiga' kavvõst vannu ilosit laula. Nuu' olõ-õs õnnõ helü', a laulõt muinasluu'. Vana talomoro umah lihtsusõh ja ehedüseh and mõttilõ huugu – oll tuu sis no' perüselt vai olõ-õs? Oll vaest aoh taadõpoolõ rändäminõ nii ku aastagidõ iist?

VEROMANNI MARGIT

Pikäaolinõ kuuhtüüprojekt Heritage Teaching tekḱ perimüsoppusõ põnõvambast nii latsilõ ku oppajilõ

REIMANNI NELE

Koroona-kooliaastagahe jäie kuulõ kuuhtüüprojekt Heritage Teaching (2019–2021), mink abiga tetti aoluulidsõ Setomaa koolõh tõsitsõmbalt tutvust vana perimüskultuuri ja kombidõga.

Ütistüü käve kolmõ Setomaa valla kooli ja nelä Petsere rajooni kooli vaihhõl, Eesti poolõ partneri' olli' MTÜ Setomaa Liit ja Seto Instituut ni Vinne poolõ päält Petsere Seto Etnokultuuri Ühing ja Petsere rajooni administratsioon.

Valmis tetti tävvendet ainõkava' ja vahtsõnõ perimüse oppamisõ tüükava, kooli' saie' vahtsit tüüvahendit ja opimaterjaalõ, latsilõ olli' laagri', matka' ja perimüspäävä', oppajilõ ütidse' arotusõ' ja koolituspäävä'.

Tsõõri Setomaad pite

28. jaanikuu pääväl kogosi hummogu kellä kümnest Verska kultuurikeskusõ mano paras pargikõnõ rahvast. Suurõmb jago näidest olli' Setomaa kuulõ oppaja', kiä' olli' ütehkuuh olnu' suurõmba' vai vähämbä' tegijä' kooliprojekti Heritage Teaching man. Taa projekti lõpõtust oll´ plaanih tähistä' edimält opisõiduga Setomaad pite ja ildamba tetä' perämäne ülekaehus Piusa ürgoro puhkõtarõh.

Opisõit veie osalisõ' kõgõpäält peris piiri viirde Podmotsahe. Külätiid pite jalotõh saimi Pihkva järve viirde, kost üle vii paistus Kulje kerik. Mitmõlgi osaliisist oll´ ummi mälehtüisi aost, ku piiri viil õs olõ', ja nä olli' lahkõ' noid tõisigagi' jagama. Keskaost peri kalmõaid vanno kiviristega veie mõttõh mitu aastagasata tagasi – kotusõpääline „kultuurikiht" om tõõmeli vana ni kimmäs.

Põnõvas piätüskotusõs oll´ Tinaliiva liivik, mis tekkünü 1920.–1930. aastagil Eesti sõaväe oppuisi aol, ku ratsaväe hobõssidõ kapju all liiv liikuma nakaś ja sääl aoga ummamuudu taimõstiguga maa-ala tekkü. Verska inemisõ' käävät täämbädsel aol rattaga sinnäkanti siinde, löüdsemigi joba kikkasiini ja śoo suvõ edimätsi mustkit. Sõidimi edesi läbi Mustauja kaitsõala – mi giid Külvigu Helen oll´ tahtligult valinu säändsit teid ja kotussit, kohe pääteid pite sõitõh sukugi' trehvä-i.

Setomaa muusõumõh om vaest õks õga Setomaa kuulõ oppaja käünü ja eishindäst mõista' piässi' sinnä' oppaja vai vanõmbidõ vidämisõl uma kooliaol joudma ka õga kohalik kooliopilanõ. Meil õs olõ' kavva võõdõt Saatse muusõmitarri kaemist, a luudusrata pite muusõumi piiritähüse mant koon' peris Eesti-Vinne piiritähüseni saimi külh kõndi'. Nii mõnõlgi' oppajal tekkü vahtsit mõttit, kuvvamuudu umakandi luudust tsirkõ ja puie infotahvlit appi võttõh edespite ummilõ koolilatsilõ tutvusta'.

Lõunõsüük oll´ Toomõmäe kodorestoranih Maagõkõnõ, minkõl om Facebooki perrä ümbre 1,4 tuhandõ kaeja. Kruusamäe Sirje man omma' kõgõ kododsõ maiguga söögi', midä saa-i kohki muial. Tä eis' jagasi meele ummi mõttit, kuvvamuudu unistuisi ni elo pakut võimaluisi saa umavaihhõl kokko viiä'.

Saatse-Matsuri tii viirde jääs umaaignõ Lõunalaagri, koh teimi jälki piätüse – häönü' villa', kasarmu' ja talli' olli' nätä' õnnõ infotahvli päält. Laagrikotusõ oll´ luudus aoga hindä umast tennü ni kõgõst oll´ täämbädsest alalõ õnnõ mälehtüs.

Päävä õdaguspuul oll´ pühendet Setomaa tõõsõ veerega tutvambast saamisõlõ. Üle-Pelska nulka jääs Tiirhanna külä, koh lubja- ja paekivvi om vanast aost tarvitõt taloehitüisi man. Väiku tsõõr läbi külä and´ kimmämbät luutust, õt vähämbält suvõaol käü seto külli seeh elo ka piiri lähkoh. Kävemi viil vanna Serga tsässonat kaemah, koh küläpühhä peetäs nahtsipääväl, a mitte väega kavva aigu tagasi tahtsõ tsässona hoitja Liinamäe Evi jutu perrä ka üts nuurpaar sääl paari minnä'.

Kävemi läbi Rikka Ivvani talost, koh jälki peeti latsi pillilaagrit, minkõst om saanu kimmäs ja pikäaolinõ traditsioon. Joudsõmi viil Miikse lätte mano, mõsimi sääl vana kombõ perrä kolm kõrda ummi silmi ja mõni visaś andõs rahha vette. Tulõtimi miilde vanno perimüisi pühä lätte ni Jaanikivi kottalõ ja kõnõlimi kipõn aoluust, selle et umal aol juusḱ Miikse uia pite Liivimaa ni Vinnemaa piir.

Piusa ürgoro puhkõtarõh oll´ lõpõtusõst õdagusüük ja kokkovõttidõ tegeminõ, tennäti projekti vedosnikku Hõrna Maaŕat ja tõisi tegijit. Kinä kultuuriprogrammi olli' kokko pandnu' Kauksi Ülle ja Riitsaarõ Evar. Mi saie kaia' Ülle vahtsõt luulõkoko „Seto ikebaana" ja säält võet laulutekste perrä Evari ni Üllega üteh laulda'.

Opireisil jäie silmä pikäaigsõ tüükogõmusõga perimüskultuuri tundjit ja huviliisi, a peris hulga oll´ vahtsõmbat rahvast, kiä viil vast opisõ' Setomaad lähembält tundma. Taa reisi märksõna' võinu' olla' luudus, aolugu ja kotusõpäälne perimüs. Nii üts ku tõõnõ kõnõl´ giidi jutulõ mano ka ummi latsõiä mälehtüisi vai tiidmiisi uma kodopaiga kottalõ. Suvinõ koolivaheaig om õks perrämõtlõmisõ aost ja vahtsõl kooliaastagal võinu' plaani võtta' üteh koolilatsiga naa' kotussõ' viil kõrra läbi kävvü'.

Opivarra saa koolih õgapäävädselt kasuta'

Taa kooliprojekti abiga tetti Setomaa kuulõ jaost mitmõsugumast opivarra. Ülekaehusõ tuu kottalõ and´ joba Raudoja Ahto kirotus „Seto Instituut vidä seto keele oppust" Setomaa aolehe śoo aastaga jaanuarinumbrõh.

Kooliaastaga lõpuh tull´ viil trükikuast vällä Pajusalu Karli ja Hagu Pauli tettü raamadukõnõ „Seto keele teejuht" – mõtõld tüüraamadust ja abist Setomaa kuulõ oppajilõ, põhikooli- ni gümnaasiumiopilaisilõ ni tõisilõgi' huvilisilõ. Taa keeletiijuht avitas arvu saia' seto grammatika tähtsämbist põhimõttist, põhiteema' omma' seto keele häältdüs, sõnno muutminõ ja sõnno moodustaminõ ni näüdätäs, kost seto sõnavara peri om.

Tiijuhi mano käü eesti-seto koolisõnastik (kokkopandja' Hoidmetsa Ilme, Reimanni Nele, Kambrimäe Evi, Ziugandi Piret), kost keeleopja vai muido huvilinõ löüd tähestigu perrä üles kõgõ inämb tarvitõt setokeelidse' sõna'. Latsõ' tiiä-i sagõhhõhe, kuvvamuudu määnegi eesti keele sõna seto keeleh om, ja säändsest väikust koolisõnastigust piässi' saama näile hüä abimiis. A koolisõnastigu kokkosäädjä' omma' naa' sõna' ka teemadõ perrä paika pandnu', näütüses teema' aed ja aiasaadused – aid ja aiavilä', käsitöö – näpotüü, perekond ja lähisugulased – pereh ja lähembä' sugulasõ' jt. Opmisõ tege lihtsambast, ku tunniaost õi kulu' aigu õga sõna erälde otsmisõst ja sagõhhõhe tarvitõt sõna' omma' üte teema ala kokko koŕat.

Tiidmisõst lugõjalõ, õt taa põhiopivara (tuu ala käävä' ka koolisõnastigu teema') om Seto Instituudi kodolehe päält õgalõ huvilisõlõ kätte saia'.

Õnnitlõmi tilĺokõist vallakodanikku!

KATRE HAINSOO

Leinämi

† Ivan Kalamees
† Olga Purdeots
† Milvi Vahtra
† Koidu Toimla
† Jelena Knjazeva
† Natalja Oinak
† Heino Allas
† Enno Päike

OBINITSA SOVHOOSI KINOÕDAGU' TAARKA TARÕ AIAH

Riide, 30.07

Kell 21 „VIIMNE RELIIKVIA" (Tallinnfilm, 1968, 1 h 26 min, režissöör Grigori Kromanov). „Viimse reliikvia" lüüklaulu' seto keeleh Merca, Riitsaarõ Evari ja Blumi Priidu esitüseh. Peräst filmi Hõrna Aare kõnõlõs rändkino aoluust Obinitsah.

Riide, 6.08

Kell 18 etendüs **„PÕHITÜÜ"**, Obinitsa Uus Teater
Kell 20 ansambli **KRAAVIHALLID** kõgõ pareba' pala' esitäse' Riitsaarõ Evar ja Blumi Priit.
Kell 21 DOKFILMI ÕDAK – AOLUULITSI PALLU OBINITSAST JA MEREMÄELT: „OBINITSA" (Eesti Filmiarhiiv/TRÜ filmikabinet, 1960, 27 min), **„NÕUKOGUDE EESTI NR 27"** (Tallinnfilm, 1962, 1 h), **„SETU LAULUD"** (Eesti Telefilm, 1970, 10 min, režissöör Ela Unt, stsenarist Paul-Erik Rummo) ja **„KATÕ ILMA VEERE PÄÄL"** (Tallinnfilm, 1990, 29 min, režissöör Karl Kello). Peräst filme Riitsaarõ Evar ja Hõrna Aare kõnõlõsõ' elost Obinitsah sovhoosi aastagil ja tuu mõost kohaligulõ kultuurilõ.

Pühäpäiv, 15.08

Kell 21 „TÄTOVEERING" (Tallinnfilm, 1977, 34 min, režissöör Peeter Simm) ja **„IDEAALMAASTIK"** (Tallinnfilm, 1980, 1 h 26 min, režisöör Peeter Simm). Peräst filmi Siimetsa Moonika kõnõlõs režissöör Simmi Piitrega' nätt filmest ja Simmi Piitre loomingust.

Filmiõdagit toetasõ': Eesti Kultuurkapitali audiovisuaalse kunsti ja rahvakultuuri sihtkapital, Kultuurkapitali Võrumaa ekspertgrupp, Eesti Filmi Instituudi Filmipärandi osakond.

SÜNNÜPÄÄVÄ' AUGUSTIH

Timmo Margus – 60
1. august
Setomaa Liidu vedosnik

Taro Igor – 40
1. august
Seto Kongressi Vanõmbidõ Kogo liigõh

Sarvõ Ants – 38
1. august
laulumiis

Aida Elenora – 62
3. august
Mokornulga koori leelonaane, Meremäe-Obinitsa naiskoori laulja

Pedaniku Eino – 65
4. august
kultuuriministeeriumi rahvakultuurinõunik

Koogi Leili – 63
5. august
leelonaane

Pai Peeter – 52
5. august
Seto Miihi Summa, Pääväpüürdjä ja Tuhkwizza laulu- ja pillimiis, Meremäe Kooli oppaja

Vahteri Erna – 83
6. august
Ilolisõ leelonaane

Heliste Leida – 74
9. august
söögi- ja joogimeistri, sõnolinõ, Sorrõseto leelonaane

Hõrna Aare – 62
9. august
sootska, kultuurivedosnik, Seto Kongressi Vanõmbidõ Kogo päävanõmb, Seto Miihi Summa laulumiis

Pedaja Mirja – 25
9. august
Helmekaala' leelotütrik

Rahasepä Maria – 71
10. august
Põlva Seto Seldsi kokkokutsja, Ilotsõõri iistvidäjä

Tubli Olga – 84
11. august
Sõsarõ leelopargi laulja

Laanetu Eevi – 70
11. august
Kuldatsäuga leelonaane

Kooseri Rein – 59
11. august
Seto Miihi Summa laulumiis, Hõpõhelme' ja Meremäe mehe' laulumiis, Setomaa põllumiis

Selarti Anti – 48
11. august
aoluulanõ

Tarrosõ Rein – 58
14. august
Seto Miihi Summa laulumiis, Meremäe Kooli oppaja

Korela Tea – 54
15. august
muusiumitüütäjä

Künnapuu Ene – 64
18. august
Helmekaala' leelonaane

Peegli Urmas – 49
18. august
ettevõtja

Rõbkina Siina – 77
19. august
lehelugõja Petsereh

Kunsti Tiiu – 63
19. august
muusiumitüütäjä

Leima Laurits – 32
21. august
pillimiis, aokiränik

Leivo Kairi – 50
25. august
kultuurivedosnik

Ziugandi Kaja – 49
26. august
Meremäe-Obinitsa naiskoori laulja

Pedaja Lii – 59
27. august
Helmekaala' leelonaane

Ristimäe Raivo – 67
28. august
Põlva Seto Seldsi vedosnik, Veĺõ' laulumiis

Toomiku Siiri – 66
28. august
Helmekaala' leelonaane

Pärnoja Ülle – 50
30. august
Ilotsõõri leelonaane

Sarvõ Maaŕa – 37
30. august
leelonaane

Setomaa Vallavalitsus suuv õnnõ:

Maria Kuldmäe	100
Veera Saar	92
Minda Hummal	92
Maria Tammik	92
Anna Saar	92
Sofia Bogovskaja	90
Emmi Saaremets	87
Paul Mäeste	86
Nigul Kiho	86
Liide Puusaar	86
Maie Ojapalu	84
Arvo Tirp	83
Alli Mustimets	83
Viktor Ledjanov	82
Eha Vanik	82
Zinaida Avakina	81
Elmar Teresk	81
Raisa Pokusajeva	79
Leo Pedastik	79
Eevi Püssa	79
Anne Saaremaa	78
Eevi Vaivere	78
Heli-Lilli Tammetalu	78
Natalja Konstantinova	78
Victor Andrievskiy	78
Zinaida Rõbkina	77
Anatoli Ankipov	75
Sassi Talo	75
Lembit Pruusapuu	74
Paul Tammetar	74
Maria Sohranjajeva	73
Valli Sarapuu	72
Leo Teppo	72
Urve Pihla	72
Vassili Linnumets	72
Liidia Salumets	71
Eevi Semm	70
Nikolai Kaplunov	70
Eevi Laanetu	70
Paul Liivik	70
Siiri Piholaan	70
Aive Keir	70